

REFLECTIE BELEGEN

TIJDSCHRIFT VOOR religie en spiritualiteit
NUMMER 2, JAARGANG 10, ZOMER 2013

In dit
nummer o.a.:

Hoe de ziel verdwijnt
uit Nederland

Thomas-evangelie:
Mens en God ineen

Terugblik op
Kloosterdagen

Inleiding in de
Vedische wetenschap

COLOFON

REDACTIE:

Lambèrt de Kwant, hoofdredacteur
Van de Veldelaan 862
1816 PX Alkmaar
Tel: 072-5119619
E-mail: adekwant@upcmail.nl

Mgr P.O.Baaij
Paul van Rooijen, eindredacteur
paul.w.van.rooijen@gmail.com

REDACTIESECRETARIAAT:

(NIET VOOR KOPIJ!)
Waterinkweg9
8151 AJ Lemelerveld
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:

Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv VKK/CKB

LAYOUT:

Rudolf H. Smit

OMSLAGILLUSTRATIE:

Afbeelding op de cover is een weergave van de hand als symbool voor microkosmos, religie, filosofie en anatomie - periode 1642 - Museum Boerhaave, Leiden

DRUK:

Drukkerij Van Asselt,
Lemelerveld
www.drukkerijvanasselt.nl

VOOR ABONNEMENTEN:

Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:

€ 17,50 (voor niet-kerkleden)

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

Sluitingsdatum voor het
zomernummer van 2013:
2 juli 2013

Het herfstnummer verschijnt
ca eind september 2013

ISSN 1574-2776
Website VKK: www.vkk.nl

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit Nummer 2, jaargang 10, zomer 2013

Inhoud van dit nummer:

1. Woord vooraf ; in Memoriam Willem van Hoogenhuijze
2. Hoe de ziel verdwijnt uit Nederland (Aat-Lambèrt de Kwant)
3. Van Psalmenpomp tot opstandige derde symfonie van Albert Roussel (Aat-Lambèrt de Kwant)
4. Boekeninfo - uitgelicht: De onbeantwoorde Godsvraag van Frédéric Lenoir
6. Mens en God ineen - de verbindende kracht van het Thomas-evangelie (Ojas Th de Ronde)
8. Boekeninfo (Aat-Lambèrt de Kwant)
9. Mysterie van Pasen; terugblik op de Kloosterdagen (meer auteurs)
12. Mysterie van Pasen; De Kloosterdagen beleefd (Mianne Bakker)
13. Leer alleen te zijn... nieuwe zaden van contemplatie (Rachel Sonius)
15. Engelenretraite tijdens de Kingsweek in Naarden
16. Boekeninfo
17. Vaste verandering (Marjolein Jansen)
18. Reïncarnatie en Christendom - deel 2 (Slavenburg en Van Schaik)
21. God heeft universum niet geschapen, het universum schept uit Zichzelf (Aat-Lambèrt de Kwant)
24. Inleiding in de Vedische wetenschap - de holistische benadering van bestaan en bewustzijn (Kush Visser)
27. Boekeninfo (Aat-Lambèrt de Kwant)
29. Gedicht Gele Bloem (Evalidja van Woerekom)

WIJZIGING

MAILADRES VOOR KOPIJ VOOR KOMEND NUMMER

Wilt u uw kopij voor het komende nummer sturen aan:

reflectie@vkk.nl

vóór 2 juli 2013

Liever niet naar het gebruikelijke mailadres van Mw. Paul van Rooijen, eindredacteur. Dit gmail-adres wordt, vanwege haar verwachte verhuizing, minder tot bijna niet gelezen.

Een woord vooraf...

Paul van Rooijen, eindredacteur.

Onlangs las ik in het lokale krantje van de wijk waar ik woon dat de secretaris van de wijkvereniging alhier gaat stoppen met haar werkzaamheden. Na een meer dan ruime inzet gedurende jaren werd niet alleen de wijkvereniging ondersteund, maar is ook haar eigen inburgering officieel geslaagd. Haar wieg stond namelijk in het buitenland. Dat was niet aan haar te zien, wel aan haar accent te horen. Het was verder ook niet te merken aan hoe zij in het leven in Nederland stond en staat, maar tegenwoordig moet officieel ingeburgerd worden. Dan weten we het zeker. Dat we medeburgers zijn. Hier in Nederland.

Wat eigenlijk van alle tijden is en voorkomend binnen alle culturen is het menselijk vermogen een inwijdingsweg te gaan. Een opnieuw inburgeren in ons geestelijk thuis, zou je kunnen zeggen. Nieuwe wegen, min of meer gebaande paden, nieuwe pleisterplaatsen en soms misschien de weg even kwijt. Nieuwe beelden, nieuwe perspectieven, nieuwe taal. Een nieuwe ervaringswereld waar inzichten plotseling kunnen doorbreken of soms jaren nodig hebben voordat de betekenis helder geworden is.

Ruimte maken voor een innerlijke weg is nodig, zonder ruimte is er geen plek. Een steun voor het creëren van die ruimte wordt bijvoorbeeld gevormd door de gebruikelijke kerkdiensten binnen de VKK op met name de zondag. Daarnaast worden dit jaar twee meerdaagse retraites aangeboden, waar tijd en ruimte is voor gerichte focus op het gaan van de innerlijke weg.

Helaas is een van deze mogelijkheden al verstreken. Desalniettemin biedt de redactie graag de gelegenheid aan de lezer indrukken op te doen aan de hand van twee artikelen over de Kloosterdagen rond Het Mysterie van Pasen. Het ene artikel gaat nader in op het programma dat aangeboden werd en is een compilatie van bijdragen van diverse leden van de geestelijkheid, die op deze Kloosterdagen actief waren. Het andere artikel geeft een indruk van de ervaringen van twee deelnemers, en licht andere facetten uit van de ervaringen.

Aanstaand najaar zal eind september in Naarden een tweede retraite worden georganiseerd. Hierover is een bijdrage opgenomen. U kunt lezen over het thema, het programma, kosten en de mogelijkheden om u aan te melden voor deze Engelenretraite. Op onze innerlijke weg is het gezamenlijk ervaren en uitwisselen van thematiek een steun. Onontbeerlijk echter blijft ook de etappe op onze innerlijke weg: in vrede zijn met 'alleen zijn'. De redactie ervaart het dan ook als boeiend dat juist in dit nummer van Reflectie dit aspect, naast de gezamenlijkheid van de retraites, wordt uitgelicht. Dit gebeurt in het artikel 'Leer alleen te zijn ... nieuwe zaden van contemplatie', waarbij Thomas Merton één van de inspiratiebronnen is.

Een andere Thomas wordt uitgelicht in een bijdrage door een van onze vaste auteurs. Ojas Th. de Ronde gaat in op het Thomas evangelie. Dit is een onderdeel van de Nag Hammadi bibliotheek. Na eeuwen begraven te zijn geweest onder woestijnzand, biedt dit materiaal onveranderlijk stof tot nadenken en inspiratie en blijft daardoor de moeite waard om bij stil te staan.

Wat daarentegen veel van een persoon in beweging kan brengen is het hebben van een bijna-doodervaring. In dit nummer van Reflectie wordt aandacht besteed aan, ook elders in de media uitgelicht, de BDE van Eben Alexander, neurochirurg. Zijn wetenschappelijke paradigma's en inzichten werden uitgedaagd.

De redactie wenst u in ieder geval mooie en vernieuwende uitdagingen en inzichten. Maar vooral: veel leesplezier!

* * *

In Memoriam - Willem van Hoogenhuijze

Regionaris Mgr. Peter Baaij

Na vele jaren als Diaken te hebben gefunctioneerd werd Willem van Hoogenhuijze op 29 januari 1978 in Amsterdam tot priester gewijd. Dat priesterschap heeft hij op eigen wijze ingevuld. Wat hem kenmerkte was werken met Liefde voor zijn medeschepsel: broeder dier of broeder mens. Een zacht mens, trouw, loyaal, attent, belangstellend en betrokken. De gezelligheid van de gemeenschap, het samenzijn, trok hem altijd. Als er wat te vieren was dan was hij er bij samen met zijn vrouw Han(neke).

Zijn predicatie was gericht op het altruïstisch gedachtegoed. "Als je de wereld wilt verbeteren, dan moet je je handen uit de mouwen steken. Geven wat je hebt." De mens helpen om uiteindelijk zijn innerlijk licht weer te vinden. In het pastoraat was hij er in eenvoud. Hij doorkruiste Amsterdam op z'n fiets. Zo ging hij op ziekenbezoek. Daarbij konden vooral de mensen in de verpleeghuizen rekenen op zijn bezoek.

Willem van Hoogenhuijze was de jongste uit een gezin van de generatie die James I. Wedgwood en Charles W. Leadbeater, stichters van de Vrij-Katholieke Kerk, persoonlijk hebben gekend. Willem werd opgevoed in het ideaal wat de kerk voor de wereld betekent. Niet alleen vanuit de kerk, maar ook vanuit de Theosofische Vereniging en de Maconnieke traditie, want deze tradities waren in de begintijd van onze kerk nauw met elkaar verweven. Willem heeft hij zijn eigen vorm gekozen om het ideaal te vertalen. Vanuit de altruïstische benadering kon de wereld worden geholpen, kon de mens worden geholpen zijn innerlijk licht weer te vinden.

Het altaar en koor in het kerkgebouw fungeerden als een symbool voor hem. Het was voor hem ook een magische plaats. In het koor, als symbool voor de innerlijke wereld, verdwenen de spraakbelemmeringen. Hijzelf fungeerde als symbool tijdens zijn predicatie, trad buiten zichzelf en liet hij zich leiden door de geest. Zijn intuïtie leidde hem te spreken vanuit zijn binnenwereld. Hij was een symbool van vertrouwen, voor iedereen die twijfelt aan de kracht, waarde en de werkelijkheid van de innerlijke wereld. Ook kenmerkte hem zijn ongekennde uitdagende en riskante kant en liefde voor de echte bergsport, wandelen door de bergen gezeurd door middel van touwen bij lastige traverses.

Na 35 jaar priesterschap is priester Willem van Hoogenhuijze op 5 april 2013 overgegaan naar het hoger leven. Hij was er klaar voor zoals hij zelf in februari 2013 aangaf. Zijn vrouw Han(neke) overleed 11 dagen later.

"De wijsheid is beweeglijker dan alles wat beweegt, ze doordringt en doorstroomt alles met haar zuiverheid. Ze is de adem van Gods kracht, de zuivere straling van de luister van de Almachtige; niets dat onrein is kan haar binnendringen. In haar schittert het eeuwig Licht, in haar wordt Gods kracht feilloos weerspiegeld en zijn goedheid afgebeeld. Haar macht omvat de wereld van het ene uiteinde tot het andere, alles bestuurt ze even voortreffelijk."

* * *

Hoe de Ziel verdwijnt in Nederland

Aat-Lambèrt de Kwant

*Nooit was de geest geboren;
Nooit zal zij ophouden te zijn.
Nooit was er een tijd dat zij niet was.
Begin en einde zijn een droom.
Onsterfelijk, zonder begin,
Onveranderlijk, bestaat de geest altijd.
Dood kan haar niet raken.
Dood raakt slechts haar huis.
(Katha Upanishad)*

Na zijn boek *Hoe God verdween* uit Jorwerd zou Geert Mak nu ook een boek kunnen schrijven over hoe de ziel verdween uit Nederland. En wellicht ook uit het Westen, want daar lijkt de ziel ook op z'n retour. In zowel Nederland als in de VS wordt soms heftig gereageerd als je als wetenschapper het waagt over de ziel te schrijven.

Ook NRC-columnist Steven de Jong heeft het niet zo op de ziel, laat staan een leven na de dood. "Na God, moet nu ook de ziel eraan geloven. Allemaal hersenspinsels. Je kunt erop trappen, ermee onder je arm lopen, haar aan de duivel verkopen of er je mate van geluk mee uitdrukken. De ziel: cultureel verankerd en onlosmakelijk verbonden met existentie. Wetenschappelijk blijft het bewijs echter uit", zo zegt hij in één van zijn columns.

In een interview in *Trouw* stelt Rex Brico, die voor Elsevier een halve eeuw over geestelijk leven schreef, terecht vast dat sinds de jaren zestig de eeuwigheid in Nederland is verdonkeremaand. "Als je mij, aan het einde van mijn laatste levensdagen, vraagt: wat is de grootste verandering die je hebt meegemaakt? Dan zeg ik: het wegwerken van de dood en toekomst. Ik vind het alarmerend. Ik heb geen antwoord op de dood. Maar ik heb wel vragen rond de dood. En ik heb gezien hoe die vragen werden weggemoffeld."

Collega Rex Brico snijdt hier een heikel punt aan: over leven na de dood praat je niet. En wie het als wetenschapper waagt om daarover te publiceren krijgt een hele berg bagger over zich heen. En zelf word ik ook meewarig neergezet als 'new ager' omdat ik meewerk aan een tijdschrift over bijna-doodervaringen.

Maar ook in de VS krijg je heel wat over je heen als je als neurochirurg het waagt een boek te schrijven over je bijna-doodervaring. Zoals de neurochirurg Eben Alexander dit ondervond na diens publicatie van zijn bestseller "Na dit leven. Een neurochirurg over zijn reis naar het hiernamaals." Reductionistische wetenschappelijke fundi's in de VS en vooral collegae van Alexander, lieten niet veel heel van hem en zijn boek. Een voorbeeld van zo'n reactie, zoals Rudolf Smit in zijn boekbespreking van 'Na dit leven' geeft (de uitspraak is van neurowetenschapper Sam Harris): "Alles maar dan ook absoluut alles in het verslag van Eben Alexander berust op zijn herhaalde beweringen dat zijn visioenen van de hemel gebeurden terwijl zijn hersenschors 'gestopt was' (shut down), 'buiten werking', 'volledig gestopt', 'totaal uitgeschakeld' enz. Het bewijs dat hij hiervoor levert is niet

slechts inadekwaat – het laat zien zien dat hij niets weet van de relevante hersenwetenschap."

Ook in niet-wetenschappelijke/medische kring is krijgt Eben Alexander er van langs.

Zo komt religiejournalist Peter Stanford in 'The Guardian' met een verklaring aan de hand van diepe verlangens van een mens. 'Ervaringen met gene zijde' zijn volgens hem eigenlijk een projectie van wat ieder mens graag zou willen. Eben Alexander reageert hierop met een paar kritische noten: "Dit soort ervaringen zijn inderdaad zo oud als de menselijke geschiedenis. Maar voor zover ik weet heeft er nog nooit iemand gereisd naar deze dimensie terwijl zijn hersenschors compleet inactief was en terwijl zijn lichaam medisch nauwkeurig in de gaten werd gehouden."

Ik heb me altijd verwonderd over de felheid en de woede van wetenschappers als het over de ziel en leven na de dood gaat. Ooit was er een discussie in België tussen Pim van Lommel, cardioloog en schrijver van de bestseller *Eindeloos bewustzijn* en enkele wetenschappers. Een van hen maakte zich steeds bozer en kreeg zo'n rood hoofd dat ik even bang was dat hij erin zou blijven. En zelf kreeg ik over mijzelf via via te horen: "die De Kwant, ach die raakt de weg een beetje kwijt; hij voelt het einde naderen en zoekt houvast." Wel, ik mag dan 69 zijn maar ik voel evenmin als collega-schrijver Rudolf Smit mijn einde naderen!

De vaak felle reacties zeggen veel over de vaak negatieve sfeer in discussies over BDE's. Waarom toch? De boze wetenschappers hebben een materialistische opleiding gehad waarin het enkel gaat over toetsbare en verifieerbare feiten en dan komt zo'n cardioloog uit de provincie hun wereldbeeld even omver kukelen.

Ook het boek van Eben Alexander zal in Nederland door hen wel naar de prullenbak worden verwezen. Bij stichting Skepsis heeft men zich al in heel negatieve bewoordingen over Eben Alexander uitgelaten. Rex Brico zegt dat sommige evolutiebiologen pretenderen dat ze filosofische standpunten mogen innemen of iets over de dood mogen zeggen, maar de wetenschap beperkt zich tot wat ze kunnen waarnemen. "We hebben maar vijf zintuigen, wat weten wij over de werkelijkheid? Misschien is de werkelijkheid veel groter. De kwantummechanica en de nanotechnologie wijzen helemaal in die richting."

Ook Rex Brico is geboeid door het boek van Eben Alexander, dat bij bol.com het best verkochte buitenlandse boek blijkt te zijn. Brico: "Het zijn ervaringen waarbij het causaliteitsbegrip niet werkt, de gevolgen komen vóór de oorzaken. Als in de quantummechanica die wetten niet meer gelden, hoe weten we dan zeker dat het in grotere geheel van het universum allemaal precies zo is als wij waarnemen?"

Eind jaren tachtig verdedigde Brico op de KRO-tv de stelling: 'Als je het zicht op de eeuwigheid afschaft, heeft het christendom geen toekomst'. Zijn opponent was toen Wim Koole, toen nog IKON-baas. Koole vond het maar flauwekul en was van mening dat het christendom juist moest worden ontdaan van dat leven na de dood.

Ik ben het met Brico eens dat het besef dat de dood niet het laatste woord heeft, de wortel is van elke religie. “Je kunt geen geloof hebben zonder eeuwigheid. Geloof in elkaar helpt niet, want we zijn allemaal sterfelijk. We zoeken iets absoluuts. Er is iets in de mens dat verlangt naar datgene dat niet voorbijgaat.” Brico wijst er in dit verband op dat veel godsdiensten zijn ontstaan uit begrafenisrituelen. Mensen dachten dat de geesten van de overledenen verder leefden.

Als journalist heeft hij de statistieken gevolgd: met de afschaffing van het geloof in het hiernamaals liepen ook de kerken leeg. “Het een is een logisch gevolg van het ander. Als het eeuwige nog verpakt was in een vraag – waar zijn onze doden, is er meer dan de dood? – dan hadden we het opengehouden, misschien op een kier gezet, maar we hebben de deur dichtgedaan. En dat heeft onze volksgeest verminkt.”

Een van de redenen dat ik mij bij het hindoeïsme in het algemeen en de vedische wijsheid in het algemeen thuis voel, is de visie op de dood: er is een sterk verband tussen leven en dood, vernietiging en schepping.

De vedische geschriften hebben aan het “voortbestaan” in de loop der lange eeuwen vele woorden aan gewijd die in diverse Upanishads verder zijn uitgewerkt.

Maar in het Westen worden gelovigen het kille bos ingestuurd met de boodschap: Dood is dood en dat is dat.

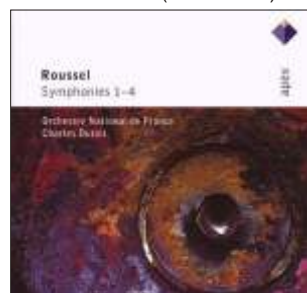
Dan krijgt een vrouw die bij dominee over haar BDE vertelt, te horen: dit staat niet in mijn bijbel. Dominee heeft geleerd dat Jezus over het water liep, maar niet dat mensen even in de hemel waren, want in een leven na de dood gelooft dominee niet meer.

Is het gek dat de kerken leeglopen? □

Van psalmenpomp tot de ‘opstandige’ derde symfonie van Albert Roussel

Muziekkeuze Aat-Lambèrt de Kwant

Mijn muziekkeuze voor het interview dat radio 4 mij afnam voor het programma ‘Met hart en ziel’⁽¹⁾ was voor de derde symfonie van Albert Roussel. (1869-1937) o.a. op onderstaande CD te beluisteren.

Ik vind dat Roussel nog steeds te weinig aandacht krijgt. Deze vaak over het hoofd geziene toondichter uit Tourcoing, heeft buitengewoon boeiende muziek geschreven. Zijn symfonieën dragen een uitgesproken aardse karakter. Ruwe, bijna onbehouwen kracht in tegenstelling tot de verfijning, het visionaire en fantastische van bijvoorbeeld Ravel en Debussy. Sommige componisten zijn in de wieg gelegd om muziek te maken in alle

betekeningen van het woord. Wonderkinderen in de categorie Mozart en Mendelssohn schijnen hun muzikale opvoeding al in de baarmoeder begonnen te zijn. Bij andere componisten is het componeren in zekere zin bijzaak gebleven.

De Franse componist Albert Roussel volgde een opleiding bij de marine. Als gevolg daarvan was hij na een training aan de Ecole Navale, zowel in Frankrijk als elders, waaronder het Verre Oosten, gestationeerd. Intussen had Roussel wel belangstelling voor muziek, had zelfs allerlei lessen gevolgd en besloot in 1894 zijn varende carrière voor de muziek te verruilen. Hij studeerde alsnog in Parijs compositie om zich vervolgens in 1898 als student te melden bij de door d'Indy nieuw opgerichte Schola Cantorum, waar hij tien jaar over de uitgebreide studie deed. Overigens werd hij al in 1902 aan hetzelfde instituut als professor in contrapunt aangesteld. Onder de leerlingen die hij daar tot 1914 onderwees bevonden zich onder anderen Satie en Varèse.

Vanaf 1908 ontstonden allerlei belangrijke stukken in zijn oeuvre, zoals de eerste symfonie. Een uitgebreide reis door India en Zuid-oost Azië beïnvloedde zijn muziek direct, wat te horen is in Evocations en het opera-ballet Padmâvatî. Dit laatste werk voltooide hij terwijl hij herstelde van verwondingen, die hij tijdens de Eerste Wereldoorlog had opgelopen. Daarna werkte hij vooral aan zijn tweede symfonie en het symfonisch gedicht Pour une fête de printemps (1920).

Roussels muziek is, althans voor mij, heel plezierig om te beluisteren. Na 1930 lijkt hij zijn eigenlijke stijl lijkt te gevonden te hebben. Een fase in zijn laatste levensjaren waarin afkomst en opleiding tot eenheid zijn gebracht. In de werken uit deze periode komt dit het meest in zijn derde symfonie tot uiting. Het is een heftig, soms uitzinnig werk, vooral al in de opening, maar het kent ook heel lyrische delen. Het was het laatste deel in deze symfonie dat mij als twintiger al bij de keel greep, en dat in een streng calvinistische omgeving.

Mijn keuze voor de muziek die mij raakte werd in het streng bevindeijk gereformeerde milieu niet begrepen en zelfs tegengewerkt. Ik ben opgegroeid met tergend langzaam gezongen berijmde psalmen (je kwam adem te kort) die we met mijn vader achter de psalmenpomp (harmonium) moesten meezingen, nou ja, zingen...Geen gezangen

overigens, die volgens de streng gereformeerde ayatollahs door de duivel geschreven waren. Tja, er was niet veel dat niet van de duivel was. Zoiets als haram voor moslims.

Mijn voorkeur voor andere muziek dan psalmen en het orgelspel van Feike Asma en Piet van Egmond (dat mocht wel) werd er als het ware uitgeramd, vooral toen ik met een elpee kwam aanzetten van Joan Baez. Een concert van Joan Baez was voor mij eigenlijk een soort linkse hoogmis, waarin de hoop op een betere wereld en het geloof in de goedheid (en dus niet de slechtheid en goddeloosheid!) van de mens nieuwe perspectieven openden.

En voor dat gereformeerde jongetje was het vooral genieten als Joan Baez tijdens concerten iedereen het stichtelijke ‘Amazing Grace’ liet meezingen. Voor mij een substituuut voor de alle gevoel verstikkende zwarte kousenkerk met vrouwen met witte gezichten en knotjes en mannen met granieten, harde koppen.

De elpee moest ik omruilen voor een met orgel, maar dan wel met psalmen! En later kreeg ik zelfs bonje toen ik thuiskwam met een plaat met het concert voor twee violen van Bach. De afbeelding van de violiste Emmy Verhey, met toen nog prachtig lang haar, deed mijn vader in woede ontsteken. ‘Weg met die hoer uit mijn huis!’

Dat ik in die tijd stiekem een elpee kocht met de 3e symfonie van Albert Roussel, is achteraf opmerkelijk. Zeker, ik had natuurlijk ook Bach ontdekt, maar deze hartstochtelijke, uitbundige symfonie, vooral in het laatste deel, heb ik grijs gedraaid. Het werk opent met een heel woest fortissimo passage die ik ervoer als opstandige muziek.

Het is wel wat afhankelijk van de uitvoering. Die oude elpee heb ik niet meer, maar naar mijn gevoel ben ik die zinderende energie nooit meer tegengekomen, ook niet op de overigens overtuigende vertolking van Orchestre National de France met Charles Dutoit op de bok. Gaat dus in de cd-winkel eerst eens verschillende uitvoeringen beluisteren, al is dit helaas niet overal meer mogelijk. Vroeger waren er tientallen klassieke winkels, maar het worden er steeds minder.

Hoe dan ook, deze muziek vertolkte mijn ontluikend verzet tegen een gekmakend geloof. Het derde deel was voor mij een uitzinnige, vreugdevolle dans en dans was in het orthodox calvinistische milieu ‘not done’. Zelf heb ik dansen nooit goed onder de duim gekregen omdat ik de motoriek van een aardbei heb. Hoe dan ook, het was heel andere muziek dan het Urker mannenkoor en Feike Asma. De kennismaking met Bach en later Roussel was het begin van een muzikale reis die nog steeds niet ten einde is en leidde er ook toe dat ik er over ben gaan schrijven.

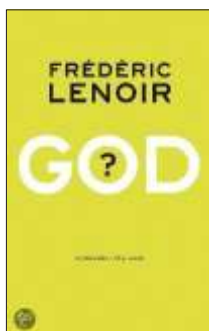
Van Psalmenpomp naar de 3e van Roussel. Weinigen hebben, ook nu nog, deze symfonie kunnen plaatsen, omdat ze het te heftig en ontoegankelijk vonden, maar het is juist die aardse, woestheid, maar ook de lyriek die me nog steeds naar de keel grijpt... Roussel, vertolker van het volle leven met zowel mooie als minder mooie momenten.

(1) Deze bijdrage werd uitgezonden op 26 mei jl. op radio 4

Boekeninfo – Uitgelicht: De onbeantwoorde Godsvraag van Frédéric Lenoir

Aat-Lambèrt de Kwant

Als God bestaat, waarom is hij dan onzichtbaar? Wanneer duiken de eerste goden op in de geschiedenis? Hebben joden, christenen en moslims het over dezelfde God? Is God een persoon, een energie of een scheppingsprincipe? En als het een persoon is, waarom dan bijna altijd een man? Kan de wetenschap het bestaan van God bewijzen? Is het boeddhisme een religie zonder goden? De Franse filosoof, socioloog en godsdiensthistoricus Frédéric Lenoir (zie foto) gaat in zijn nieuwe boek "God?" op zoek naar antwoorden op deze en andere vragen, waarbij hij de objectiviteit niet uit het oog verliest. Als toegift geeft hij zijn persoonlijke overtuigingen prijs.

“Niemand weet wat God is. Het is een woord”, zegt hij in een interview in Trouw. Volgens hem is het niet zomaar een term, maar een woord dat ons in staat stelt om te praten over iets wat we niet kennen, een woord dat niet naar iets concreets verwijst. Lenoir (1962) woont en werkt in Parijs, heeft een buitenhuis in de bossen van Fontainebleau, is hoofdredacteur van ‘Le monde des religions’, schreef romans, boeken over religie en filosofie,

scenario’s voor stripverhalen en is een graag geziene gast in Franse tv-programma’s. Zijn boek ‘Le Christ philosophe’ deed in Frankrijk stof opwaaien en verscheen begin mei in de Nederlandse vertaling. De Franse boektitel – letterlijk: Christus-filosoof – bedoelt Lenoir provocatief: “Ik wil reacties uitlokken. Jezus was geen filosoof in de strikte zin van het woord, want hij baseerde zijn wijsheden niet op de menselijke rede, maar op God. God valt nu juist bij uitstek niet met de rede te begrijpen. Je gelooft in God, maar je weet hem niet.”

Wetenschappelijk bewijs voor Gods bestaan is er niet en ook met de rede komen wij mensen er niet dichterbij. Toch zijn Jezus’ woorden ook voor niet-godsdienstigen interessant, vindt Lenoir. “Want het christendom is meer dan een religie. Het is een humanisme. De waarden die Jezus in het Nieuwe Testament verdedigt, gelden voor iedereen. Onze samenleving is er volledig op ingesteld, alleen wordt Jezus’ boodschap helaas niet door iedereen even goed gehoord.”

Hoewel hij in de ogen van sommigen een ketter is blijft Lenoir zich wel als christen beschouwen. Want wat hij uit de evangeliën heeft begrepen is dat geloven niet in de eerste plaats inhoudt dat je het credo kunt opzeggen en naar de kerk gaat, maar dat je je verbonden weet met Christus, dat je zijn liefde toelaat en probeert je naaste lief te hebben.

In zijn epiloog, die we met toestemming van de uitgever overnemen, zegt hij:

“Daarom geloof ik ook dat Jezus niet is gekomen om een nieuwe godsdienst te stichten (hij is trouwens geboren en gestorven als jood), maar om de aanzet te geven tot een universele spiritualiteit, die – zonder ze te verwerpen – boven alle rituelen en dogma’s liefde stelt. God vereren betekende voor Jezus zijn naaste liefhebben. En dan doet het er niet meer toe of die naaste een jood, een Samaritaan, een boeddhist, een heiden of wat dan ook is.

Johannes bevestigt deze revolutionaire gedachte in zijn eerste brief: ‘Niemand heeft God ooit gezien. Maar als we elkaar lief hebben, blijft God in ons en is zijn liefde in ons ten volle werkelijkheid geworden. (...) Ieder die liefheeft is uit God geboren en kent God’ (1 Joh. 4:12; 4:7). En we vinden diezelfde idee terug bij Paulus in de prachtige lofzang die hij afstak ten behoeve van de Korintiërs:

‘Al had ik de gave om te profeteren en doorgrondde ik alle geheimen, al bezat ik alle kennis en had ik het geloof dat bergen kan verplaatsen – had ik de liefde niet, ik zou niets zijn’ (1 Kor. 13:2).

Ze komt ook voor in veel passages in de synoptische evangeliën, zoals de parabel van het Laatste Oordeel, waarin Jezus laat zien dat het criterium voor verlossing de liefde voor de medemens is, met wie hij zich vereenzelvigd: ‘Jullie zijn door mijn Vader gezegend, kom en neem deel aan het koninkrijk dat al sinds de grondvesting van de wereld voor jullie bestemd is. Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe’ (Mat. 25:34-36).

Godsvraag onbeantwoord

Er zijn dus twee redenen waarom ik christen ben: een persoonlijke ervaring van de levende Christus en een voortdurende verwondering over de kracht, de spirituele verhevenheid, de menselijkheid en de universaliteit van de evangeliën.

De persoonlijke God en het onpersoonlijke goddelijke

Hoewel mijn verbintenis met het Absolute voornamelijk via Christus loopt, blijft de godsvraag voor mij onbeantwoord. In mijn hart weet ik dat er iets bestaat wat mij te boven gaat en me soms aangrijpt – een diep levensmysterie, een ander niveau van de werkelijkheid dan de stoffelijke, waarneembare wereld – maar ik kan niets over dit mysterie zeggen, behalve dat het bestaat uit liefde en licht. Daarmee sluit mijn eigen ervaring aan bij die van vele spirituele denkers uit alle culturen en tijden die deel uitmaken van de grote, multidisciplinaire stroming van de apofatische mystiek: van het neoplatonisme uit de Oudheid, de joodse kabbala, de christelijke negatieve theologie en het islamitische soefisme tot aan de theosofische

mystiek van de Renaissance. Niemand weet wie God is. Als God bestaat, blijft Hij per definitie een mysterie voor ons.

Ik ben van mening dat gelovigen niet zouden moeten proberen om het onbenoembare af te bakenen, te omschrijven of te objectiveren. Dat is de tragedie van de monotheïstische godsdiensten: door God voortdurend te benoemen, door steeds weer te zeggen wat Hij is en wat Hij wil, hebben ze Hem uiteindelijk ‘verstoffelijkt’ en zijn ze tot de idolatrie vervallen die ze geacht werden te bestrijden. Als God bestaat, zal Hij altijd het menselijke verstand te boven gaan, en ook al heeft Jezus een bijzondere of zelfs unieke band met God – een idee die de grondslag vormt van het christelijke geloof – het zal altijd een raadsel blijven wie Hij ten diepste is. Dat geeft ook de beperkingen aan van de leer van de Drie-eenheid.”

Kloof tussen verdraagzamen en onverdraagzamen
 Hoewel Lenoir dus in die ‘Godheid’ gelooft, in dat ‘Ene’, in het onbenoembare goddelijke principe, staat hij wantrouwig tegenover elke vorm van goddelijke ‘openbaring’, want: “zoals ik in dit boek al heb uitgelegd, heeft elke openbaring een culturele en een politieke context waardoor ze sterk wordt beïnvloed. Wat het ‘woord van God’ heet te zijn, houdt altijd verband met een specifieke tijd en plaats, met bepaalde opvattingen en machtskwesties. En zelfs als het goddelijke zich via profeten of geschriften openbaart, wat ik niet wil ontkennen, raakt het menselijke daarbij onlosmakelijk met het goddelijke verbonden, en is het van belang dat daartussen een duidelijk onderscheid wordt gemaakt.

Elke letterlijke lezing van religieuze teksten leidt volgens hem tot onverdraagzaamheid en geweld. Het ritueel en het instituut moeten als middel en niet als doel worden beschouwd. Elk dogma, elk theologisch discours is betrekkelijk, want bepaald door de heersende cultuur, maar ook door de beperkingen van de taal en het verstand. Uit zo’n absolute benadering van de geschriften, van het ritueel, van de traditie of het instituut komt religieus fanatisme voort, dat vele vormen kan aannemen. Tegenwoordig zijn het de islamitische extremisten en extreemrechtse christenen die dood en verderf zaaien; en de joodse kolonisten die elk vredesproces dwarsbomen; en de katholieke kerkvoogden die pedofiele priesters de hand boven het hoofd houden om het instituut te beschermen; en de hindoeïstische nationalist die moslims uitmoorden. En ga zo maar door. Maar ook als religieus fanatisme zich van een minder gewelddadige kant laat zien, blijft het een hardnekkig obstakel voor vrede en begrip tussen de mensen. Dan denk ik aan die honderden miljoenen gelovigen van al die verschillende religies, die ervan overtuigd zijn dat ze de hoogste waarheid in pacht hebben; dat alleen hun heilige schrift de echte openbaring is; dat de rituelen en verboden waaraan zij zich houden onontbeerlijk zijn voor het zielenheil. De grootste kloof gaat naar mijn mening dan ook niet tussen gelovigen en nietgelovigen, maar tussen verdraagzame en onverdraagzame, dogmatische en ondogmatische mensen. Zoals mijn vriend André Comte-Sponville al zei: er zijn net zo goed dogmatische atheïsten als dogmatische gelovigen. Ze hebben met elkaar gemeen dat ze hun geloof tot kennis verheffen en degenen die hun zekerheden niet delen verachten of lastigvallen. Ondogmatische gelovigen en atheïsten verheffen hun innerlijke overtuiging niet tot objectieve kennis en hebben oprecht respect voor eenieder die het niet met hen eens is. De filosoof Maurice Merleau-Ponty zei ooit enigszins verongelijk: ‘Met katholie-

ken kun je niet discussiëren, want zij weten.’ Dat geldt gelukkig niet voor allemaal (veel katholieken zijn tegenwoordig verdraagzaam en staan open voor de ideeën van anderen), en hij had hetzelfde kunnen zeggen over veel atheïsten, ook al heeft hun dogmatisme niet dezelfde tragische gevolgen als dat van religieuze fanatici indertijd had. Als ondogmatische gelovige kan ik op een vruchtbare en waarachtige manier ideeën uitwisselen met André Comte-Sponville, omdat hij een ondogmatische atheïst is. Maar met dogmatische gelovigen of atheïsten is vrijwel iedere discussie onmogelijk, omdat zij liever hun zekerheden in de strijd gooien dan dat ze gezamenlijk naar de waarheid zoeken.

Wat de vooruitgang van de mensheid en de ontwikkeling van kennis het meest in de weg staat, is niet het geloof of het gebrek daaraan, zoals eeuwenlang gedacht werd, maar dogmatische zekerheid, van welke aard dan ook. Want die leidt altijd – op al dan niet heftige of uitgesproken manier – tot de afwijzing van de ander, tot onverdraagzaamheid, fanatisme en obscurantisme. In een wereld waarin alles en iedereen met elkaar in verbinding staat en waarin sprake is van zulke enorme uitdagingen lijkt het me gevaarlijk en bespottelijk om zulke hevige twisten te voeren over religie en over de – onbeantwoordbare – godsvraag. Waarin we ook geloven, gaat het er niet om dat we de universele waarden cultiveren en bevorderen die ons binden en waarvan de toekomst van de hele mensheid afhangt: gerechtigheid, vrijheid en liefde? □

*Sculptuur in de beeldentuin van Gees, Oost-Drenthe
 Foto: Rudolf H. Smit*

Mens en God ineen – de verbindende kracht van het Thomas-evangelie

Ojas Th. de Ronde

Een klein boekje met radicale uitspraken van Jezus, een oerchristelijk handboek voor spirituele groei, een innerlijke weg naar verlichting en verlossing. Zo wordt het Evangelie van Thomas genoemd, sinds het in 1945 ontdekt was in het zand van de Egyptische woestijn. Eeuwenlang was het uit het zicht verdwenen, verborgen voor de orthodoxe, dogmatische christenen, die rond 300 AD in het Westen de macht overnamen. Maar sinds het is ontdekt, is het niet meer weg te branden uit het christelijke bewustzijn van de moderne tijd. En geeft nu ook de VKK gelegenheid hier tijdens de kerkelijke diensten inspiratie uit te putten. Wat is het geheim?

Mijn eerste ontmoeting met het Evangelie van Thomas was in de jaren '60 van de vorige eeuw. Ik studeerde theologie aan de universiteit van Nijmegen en kreeg steeds meer problemen met de kerkelijke, orthodoxe dogmatiek, omdat die volgens historisch onderzoek onvoldoende geworteld bleek in de oorspronkelijke boodschap van Jezus en zijn eerste volgelingen. Ik was dan ook erg benieuwd naar de gastcolleges van Prof. Dr. Gilles Quispel, die ons met een nieuwe ontdekking een nieuw zicht zou geven op Jezus en het oorspronkelijke christendom, met name dat van de joodse christenen.

De ontdekking van de eeuw

Zijn gastcolleges waren een openbaring! Hij vertelde over de sfeer waarin eerste christenen leefden: een sfeer van gnosis, een niet-verstandelijke, intuïtieve kennis omtrent de mens, de kosmos en het goddelijke. Deze 'kennis van het hart' bleek een unieke, innerlijke weg naar verlossing en die deelden zij met elkaar.

In 1945 was hierover een unieke bibliotheek ontdekt in de buurt van het plaatsje Nag Hammadi, in Egypte⁽¹⁾. Een boer vond een kruik met een vijftigtal oude teksten, goed bewaard in het hete woestijnzand waarin ze vlak na 376 AD begraven werden (2). Het bleken teksten die een totaal nieuw zicht gaven op het jonge, ontluikende christendom. En één van de meest tot de verbeelding sprekende teksten was een Koptische versie van het Evangelie van Thomas.

Toen Gilles Quispel in 1959 met een fotokopie hiervan uit Egypte vluchtte was het voor hem duidelijk dat hij hiermee, zoals hij zei, 'één van de belangrijkste ontdekkingen van de eeuw' bij zich droeg. Het waren 114 spreuken die aan Jezus werden toegeschreven en die nog steeds de kracht hadden van levendige 'one-liners' die het hart konden raken.

De Nag Hammadi bibliotheek

Uniek in dit Thomas-evangelie was ook dat het geen levensgeschiedenis van Jezus bevatte. Diens geboorte uit een maagdelijke moeder en zijn kruisiging en opstanding uit de dood kwamen er niet in voor. Ook over de wonderen die hij gedaan zou hebben, werd niet gerept. Jezus was een Wijsheidsleraar die in de mensen een nieuw perspectief en een bevrijdend inzicht wakker kon maken.

Dicht bij de bron

Volgens Quispel was dat één van de argumenten voor de vroege datering van dit geschrift. Hij maakte een vergelijking met een andere vroeg geschreven tekst, de zogenaamde Quelle, of Q. Dat is eveneens een tekst met alleen spreuken van Jezus die door de evangelisten Mattheus en Lucas als bron voor hun evangeliën zou zijn gebruikt⁽³⁾.

De eerste leerlingen van Jezus bleken vooral behoefte te hebben om zijn woorden te bewaren en zo de kracht van zijn aanwezigheid te blijven voelen. De later vertelde wonder verhalen over zijn leven en vooral zijn wonderbaarlijke geboorte waren voor de gelovigen bedoeld om hem een groter aanzien en gezag te geven. En zijn kruisdood als 'verzoening voor onze zonden' was een inzicht dat pas veel later in de theologie ontstond.

Met het Evangelie van Thomas hadden wij, aldus Quispel, een verslag in handen van hoe de eerste joodse christenen zich Jezus herinnerden. En, heel belangrijk, hiermee waren we op het spoor gekomen van een onafhankelijke traditie in het vroege christendom. "Waarom zouden nazaten van de gemeente in Jeruzalem het evangelie van Marcus gebruiken, dat waarschijnlijk in Rome is geschreven? Of dat van Mattheus dat in Antiochië is geschreven? Of dat van Lucas dat mogelijk in Caesarea is geschreven? Joodse christenen hoefden toch geen heiden-christelijke evangeliën te gebruiken? Als Judeeërs zaten zij immers het dichtst bij de bron."

De vergeten Waarheid

Op dit moment moet ik denken aan de onlangs overleden gewaardeerde schrijver en priester van de VKK, Johan Pameijer. In zijn boek '*De vergeten Waarheid*'⁽⁴⁾ maakt hij duidelijk wat het belang is van de gnostische Nag Hammadi vondsten voor de religieuze zoekers van de 21e eeuw.

Johan Pameijer verheldert in zijn boek op een deskundige en toegankelijke manier hoe het gnostische perspectief, dat in de Nag-Hammadi teksten en met name ook in het Thomas-evangelie naar voren komt, de huidige zoekers weer in eenheid met zichzelf en het goddelijke kan brengen. Gnosis, het intuïtieve weten van het hart waar Jezus en zijn eerste discipelen naar verwezen, is niet alleen iets wat ooit in de ge-

schiedenis van belang was en nu niet meer. Ook nu hebben spirituele zoekers behoefte aan de helende kracht hiervan.

De samenvatting bij bol.com van *'De vergeten Waarheid'* spreekt hierover boekdelen:

'Hoewel de kerken leeggelopen zijn en hun greep op de massa verloren hebben, is religie zelf nog springlevend. Bij veel mensen vindt er juist een verdieping plaats van hun religieuze gevoelens, waarbij de nadruk vooral ligt op het opdoen van innerlijke ervaringen en meditatie. We moeten terug naar de bron in onszelf en een weg van inwijding doormaken om bij ons ware Zelf te komen, waarmee we in verbinding met het goddelijke kunnen komen.'⁽⁵⁾

Jezus' inwijding

Er is veel geschreven over de 'weg van inwijding' die Jezus gegaan zou zijn. Duidelijk is dat hierin zijn doop door Johannes een sleutelrol vervult. Alle canonieke evangeliën spreken hierover en ook in Q wordt hierover gesproken als het definitieve moment van Jezus' inwijding. In logion Q5 wordt gezegd: *"Toen Jezus gedoopt was, bad hij en de hemel opende zich. De heilige geest kwam op hem als een duif, en een stem uit de hemel zei: 'Jij bent mijn zoon. Heden heb ik je verwekt.'*"⁽⁶⁾

Tijdens deze doop werd Jezus zich bewust van zijn goddelijke oorsprong en hij refereert hier ook aan in het Thomas-evangelie in logion 46. Maar dan zegt hij er ook iets heel belangrijks bij. Eerst geeft hij alle eer van deze inwijding aan Johannes als hij zegt: *"Van Adam tot Johannes de Doper is er onder hen die uit een vrouw geboren zijn niemand geweest die hoger stond dan Johannes."*

Maar dan vervolgt hij: *"Maar ik heb jullie gezegd, wie van jullie wordt als een kind, zal het koninkrijk kennen en hij zal hoger staan dan Johannes."*⁽⁶⁾ Het kind als symbool van het innerlijk Zelf, dat zich spontaan opent voor de Vader. Dit is een verrassende wending, een 'eye-opener' voor ieder die dit hoort of leest. Jezus zegt dat wat hem overkomen is, voor ieder open ligt. Ieder die de weg gaat die hij wijst, komt in contact met het innerlijk Zelf en vindt zo de weg naar God, als een kind.

Het kind als symbool

In het Thomas-evangelie speelt het kind een belangrijke rol. Als symbool van het ongedeelde zelf dat geen weet heeft van het verschil tussen de binnen- en buitenwereld, tussen ik en jij, tussen boven en onder. Zo'n kind, dat nog geen egobewustzijn heeft ontwikkeld, is in de gnosis het symbool van iemand die het ware besef van het leven heeft gevonden.

In logion 4 zegt Jezus ook dat je zo'n klein kind – nog geen zeven dagen oud – de werkelijke levensvragen kunt voorleggen. *"Vraag een klein kind van zeven dagen oud naar wat het leven is en je zult leven."*

Waarom zo'n kleine baby, nog geen week oud? Die is in de joodse gemeenschap nog niet besneden, heeft nog geen eigen identiteit ontwikkeld en is nog geen afzonderlijk lid van de gemeenschap. Aan zo'n kind-zijn heeft ieder van ons nog herinneringen, zij het vaag en onbewust omdat het later ontstane persoonsbewustzijn dit verduisterd heeft en vervangen door een gespleten en splitsende analytisch denkende persoon. Maar zo'n pasgeboren baby, in wie dit nog niet is gebeurd, is in de ogen van Jezus degene die we onbewust eens waren en

die we – nu bewust – weer kunnen worden. Kind van God, kind als God.

Jezus heeft dat in zichzelf onderkend en hij vraagt ons te worden zoals hij. Door zijn doop heeft Jezus zijn ware natuur onderkend en die valt samen met die van God. Ook aan ons vraagt hij dat onderscheid met God te laten vallen, opdat we weer echt kunnen leven. Zoals een kind dezelfde natuur heeft als zijn vader, zo mogen wij ook onze goddelijke natuur herkennen en daarnaar leven. Dat is de wederopstanding waar Jezus ons heen wil leiden.

Het Al-Kind is geboren (door Willeke Hendriks)

Thomas de Tweeling

Als we dit tot ons laten doordringen worden veel van de geheimen van het Thomas-evangelie duidelijk. Want tot wie spreekt Jezus in het Thomas-evangelie? Logion 1: *"Dit zijn de geheime woorden die de levende Jezus sprak en die zijn opgeschreven door Judas Thomas Didymus."* Als we hier even bij stilstaan ontdekken we iets wonderlijks. Judas kan de schrijver zijn. Maar wat betekent dan 'Thomas' en 'Didymus'? Thomas betekent 'Tweeling' en 'Didymus' ook. Tweemaal tweeling, dat valt op. Daar moet iets mee bedoeld zijn. Tweeling is hier een 'geheim' woord dat gedecodeerd moet worden, wil je de volle betekenis ervan kunnen begrijpen.

Waar duidt dit dan op? 'Tweeling' gaat over de twee naturen van de mens. Die vormen samen een tweeling en die moeten tot eenheid komen. De ene natuur is de persoonlijke natuur, waarbij je jezelf ervaart in tijd en ruimte, met een geboorte en dood. Dat is de mens die ruimte inneemt, die een geschiedenis heeft en een persoonlijke identiteit. Daarbij hoort ook een persoonlijk bewustzijn.

De tweede natuur van de mens is een tijdloze, goddelijke kern. Deze kern heet in de gnostiek 'de Christus' of de 'Christusnatuur', vergelijkbaar met 'Atman' in het Hindoeïsme of met de 'Boeddhanatuur' in het Boeddhisme.

De mens wordt op deze manier, in overeenstemming met talloze wijsheidstradities, opgevat als een tweeling, met een persoonlijke natuur en een tijdloze goddelijke kern. Maar de meeste mensen kennen alleen hun persoonlijke natuur. Die zijn de Christusnatuur in zichzelf vergeten. Het Thomas-evangelie roept nu de mens op zich deze Christusnatuur te herinneren.

Verlangen naar eenheid

In oecumenische zin zijn gnostiek, boeddhisme, hindoeïsme en vele andere spirituele tradities slechts variaties op hetzelfde thema over de vereniging van de twee naturen van de mens. Al deze tradities kunnen elkaar aanvullen en verrijken. In een volgend artikel wil ik hier graag met u nader op ingaan.

Noten

- (1) The Nag Hammadi Library: 'www.nag-hammadi.com'. Zie hiervoor vooral het Evangelie van Philippus, het Evangelie van Thomas, De wijsheid van Jezus Christus en het Evangelie van Maria Magdalena.
- (2) In 376 CE had de kerkvader Athanasius een brief laten rondgaan met een lijst van de geautoriseerde, door God geïnspireerde boeken: de canon van het Nieuwe Testament. In dezelfde brief had Athanasius ook gesteld dat alle ander christelijke teksten door 'misleiders' waren geschreven en niet meer mochten worden gelezen of bewaard. Omdat de kerk toen staatsgodsdienst was, had zij ook de macht dit af te dwingen.
- (3) Marcus Borg e.a., *Q, het verloren Evangelie*, Meinema, 1997.
- (4) Johan Pameijer, *De vergeten Waarheid, over christelijke mythen in gnostisch perspectief*, Symbolon, 2006.
- (5) Reflectie, voorjaar 2013, p. 22.
- (6) Zie (3).
- (7) Bram Moerland, *Schatgraven in Thomas, de oorspronkelijke betekenis van het Thomas-evangelie*, Bert Bakker, 2009.

De boeken werden ontdekt ten noord-westen van Luxor, tussen Denderah en Panapolis. Het materiaal was zorgvuldig geplaatst in een tombe op de Pacomian begraafplaats aan de voet van de Djebel el Tarif berg.

Boekeninfo

Eben Alexander

Na dit leven

Een neuroloog over zijn reis naar het hiernamaals

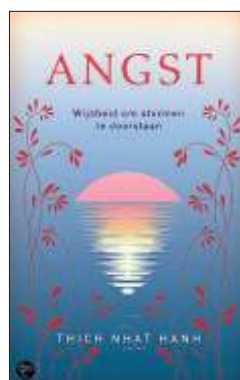
A.W. Bruna 2013

De Amerikaanse Neurochirurg Eben Alexander had niet zoveel met bijna dood ervaringen totdat hij zelf zo'n ervaring had. Het opmerkelijke van zijn verhaal is dat hij vijftien jaar les gaf in neurochirurgie voordat hij een BDE kreeg.

Hij kon dus goed zelf beoordelen of hij had te maken had met een fantasie, hallucinatie, droom, psychose. Volgens Alexander was het dat allemaal niet. Het was 'echter dan echt'. Vergeleken met wat hij meemaakte

lijkt het gewone leven volgens hem eerder een droom.

NB - in het volgende nummer zal dit boeiende boek uitgebreid besproken worden door Rudolf Smit, hoofdredacteur van Terugkeer, het kwartaalorgaan van Stichting Merkawah, stichting voor en door bijna-dood-ervvaarders.

Thich Nhat Hahn

Angst - Wijsheid om stormen te doorstaan . Ten Have 2013

Thich Nhat Hahn wil in dit boek een gids zijn om angst te overwinnen, (h)erkennen en loslaten. Angst beheerst het leven van velen: angst voor eenzaamheid, voor verlies, voor ziekte of dood. Vaak is niet eens duidelijk waar de angst vandaan komt. Angst verlamt, en daarom duwen we deze emotie het liefst ver weg.

Hij laat zien dat erkenning angst hanteerbaar maakt. Zijn aanpak: spoor de oorsprong van deze negatieve emotie op, en leer los te laten. Zo kun je alle vormen van angst het hoofd bieden, op weg naar bevrijding en geluk. Mindfulnessoefeningen helpen daarbij. In zijn nieuwste boek laat Thich Nhat Hahn zien hoe we angst hanteerbaar kunnen maken door er met aandacht mee om te gaan.

In plaats van te vluchten voor angst, leert hij om juist helder en bewust naar deze emotie te kijken.

Als we volledig leven in het huidige moment, zo zegt hij kunnen we onze angsten onder ogen zien en hoeven we er niet langer door beheerst te worden.

Mijn ware zelf, zegt hij, is mijn ware thuis, is het hier-en-nu. Het verleden is niet mijn ware thuis.

"Je wilt misschien tegen het kleine kind in je zeggen dat het verleden niet ons thuis is, ons thuis is hier, waar we echt ons leven kunnen leven. We kunnen alle voeding en heling die we nodig hebben, hier in het huidige moment vinden. Veel van de angst, ongerustheid en verdriet die we ervaren is nog steeds in ons omdat het innerlijke kind nog niet bevrijd is. Dat kind is bang om in het huidige moment te stappen, en dus kunnen jouw aandacht en jouw adem dit kind helpen om zich te realiseren dat het veilig is en dat het vrij kan zijn."

Dit spreekt me vooral aan omdat ik zelf ook mijn innerlijke kind moest leren ontdekken. Later ben ik lezingen gaan geven over 'De heling van jouw innerlijk verwonde kind'.

Mooi is ook deze tekst:

"Ik ben deze ogen niet. Ik ben niet gevangen in deze ogen.

Ik ben dit lichaam niet. Ik ben niet gevangen in dit lichaam.

Ik ben het leven, zonder grenzen.

Het verval van dit lichaam betekent voor mij niet het einde.

Mijn zijn is niet beperkt tot dit lichaam."

Ik zou eraan toe willen voegen: ik ben mijn innerlijke verwondingen niet...

Voor meer boekrecensies, zie elders in dit nummer.

Mysterie van Pasen

Terugblik op de Kloosterdagen

In het afgelopen voorjaar, van 27 tot en met 31 maart, was er gelegenheid de Goede Week geheel mee te beleven. De kerkgemeente Naarden organiseerde kloosterdagen met mogelijkheid tot gezamenlijke maaltijden en overnachting in de accommodatie van het Internationaal Theosofisch Centrum. Naast de gebruikelijke kerkdiensten, zoals die in alle kerkgemeenten worden gevierd, werden getijdendiensten, stiltemomenten en gemeenschappelijke bijeenkomsten georganiseerd.

Woensdagavond

De woensdagavond werd, na de kennismaking met elkaar, stilgestaan bij de Goede, of Stille, Week. En ter voorbereiding op de H. Mis van Witte Donderdag, hield onze Regionaris Mgr. Peter Baaij een lezing met als extra aandachtspunten de instelling van het H. Avondmaal en de wijding van de H. Oliën.

De H. Oliën worden eenmaal per jaar gewijd op Witte Donderdag voor de gehele Nederlandse kerkprovincie. Sinds jaar en dag gebeurde dat in de kerk in Den Haag, maar voor de gelegenheid van deze kloosterdagen werd besloten dit in Naarden te laten plaatsvinden.

Van uiterst zuivere olijfolie worden drie soorten H. Oliën gewijd: ziekenolie, olie voor de catechumenen en H. Chrisma. Eerst worden door exorcisme alle invloeden van het kwaad gebannen. De ziekenolie wordt gewijd en geheiligd opdat zij verkwikking moge brengen aan lichaam en ziel. De catechumenenolie wordt gewijd en geheiligd opdat zij moge dienen voor het louteren van hen die of het H. Sacrament van de Doop of de Priesterwijding ontvangen. Het H. Chrisma, tenslotte wordt gevormd uit twee bestanddelen. Balsem, een mengsel van de mineralen Benzoë en Olibanum, wordt gewijd en geheiligd opdat al wat ermee wordt aangeraakt mag stralen in de reinheid van Christus. De olie wordt bestemd voor het geschenk van de volheid van geestelijke kracht. Dan worden de twee bestanddelen gemengd. Ondermeer een strofe van het gebed dat de Bisschop nu uitspreekt is dat alles, persoon of voorwerp, dat door het H. Chrisma wordt gezalfd de volheid van geestelijke wijding mogen ontvangen.

Witte Donderdag

De H. Oliën zijn gewijd tijdens de H. Mis op Witte Donderdag. Na de H. Mis op Witte Donderdag stond het gezamenlijk middagprogramma in het teken van de Hof van Gethsemané. In een interactief gesprek leidde Pr. Parcival van Gessel de aanwezigen door het verblijf van Jezus in de Hof van Gethsemané. Zijn bijdrage:

In de Hof van Gethsemané blijven de drie discipelen achter. Zij symboliseren de vermogens van de mens.

Petrus: het geestelijk vermogen om het ware geloof aan te houden;

Jacobus: het zelfbewustzijn;

Johannes: het geestelijk vermogen om Liefde te geven.

Zou het zo zijn dat je van deze drie vermogens afstand moet doen, deze moet loslaten voordat je de weg van het offer kan gaan?

Jezus staat op het punt om zijn inwijding te krijgen. Het is Zijn laatste taak. Alles afleggen. Het blijkt dat hij helemaal alleen is, in het voorportaal van de Stilte. Je moet deze reis maken met de wil om te dienen, niet uit zelfzuchtige overwegingen. Hij geeft zich over, geen enkel begeerteaspect is meer aanwezig: *“Vader laat deze beker aan mij voorbij gaan, maar niet mijn wil maar de uwe geschiede”*.

Metafysisch staat Getshemané voor de strijd die plaats vindt, als men zich gewaar wordt van de waarheid. Het is de plaats waar men het zelfbewustzijn opgeeft en tot nieuw geestelijk leven komt.

De immense Stilte van Getshemané kunnen wij bijvoorbeeld ook ervaren als het altaar op donderdagavond ontluissterd is. Alles is weg, de bloemen, de altaarkleden, de kaarsen, en de deur van de tabernakel staat open.

Tot zover de bijdrage door Pr. Parcival van Gessel over de Hof van Gethsemané.

Goede Vrijdag

Goede Vrijdag is de meest sobere dag in het kerkelijk jaar. 's Ochtends werd stilgestaan bij de Verering van het Kruis, een sober, eenvoudig maar diep verstillend ritueel. Pr. Christiaan de Moraaz Imans leidde hierover 's ochtends, na de kerkdienst van de Prime en het ontbijt, een bijeenkomst. Zijn bijdrage:

Wat is het 'goede' aan deze vrijdag?

De gangbare betekenis van de dood van Jezus en van Goede Vrijdag ligt in het offer dat Jezus volgens de evangeliën heeft gebracht (bijvoorbeeld Marcus 10:45 – *“de Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losgeld voor velen”*).

Het gebeuren van het sterven en de opstanding in drie dagen komt je ondermeer ook tegen in het oude Egypte. Dit proces wordt gezien als een volledige weg van inwijding. Pas als je dat werkelijk kunt doormaken, ben je echt bevrijd van de dood. Bevrijd van 'vergetelheid'. De dood is dan uit te leggen als het volledig los zijn van de materie (vergetelheid).

Dit thema kom je ook regelmatig in de Nag Hammadi-geschriften tegen. We hebben gelezen uit het Evangelie der Waarheid ⁽¹⁾:

“Zoals het fortuin van de overleden huisheer verborgen blijft zolang diens laatste wil nog ongeopend is, zo ligt ook het Al verborgen zolang de Vader van het Al onzichtbaar is ⁽²⁾, Hij die zijn eigen oergrond is, en uit wie alle ruimten voortkomen. Om dit testament te openen is Jezus gekomen. Hij werd aan het hout genageld en zo heeft hij de wilsbeschikking van de Vader aan het kruis gehangen. O, zulk een grote lering! Hij verlaagt zich tot de dood hoewel het eeuwig leven hem omkleedt.”

“Nadat Hij deze vergankelijke lompen ⁽³⁾ had afgelegd, bekleedde Hij zich met de onvergankelijkheid die niemand Hem ooit ontnemen kan. Nadat Hij in de lege domeinen der angsten was doorgedrongen, heeft Hij zich voortbewogen tussen hen die naakt waren door vergetelheid. En hij verkondigde tegelijkertijd wat in het hart is van de Vader, om dit aan hen te onderwijzen die de lering zullen aanvaarden. Want hij is immers gnosis ⁽⁴⁾ en volkomenheid.”

In het volbrengen van de wilsbeschikking van de Vader, *“niet mijn wil geschiede...”*, geeft Christus zich met Geest – Ziel – Lichaam over aan de Vader.

Juist op dat kruispunt wat het kruis ook voorstelt, wordt boven gelijk aan beneden. Deze voorstelling is wat wij ook

met elkaar ervaren in de Completen (dienst) van de Verering van het Kruis. In deze dienst wordt het altaarkruis voor het tabernakel geplaatst en gaat de geestelijkheid in processie door het middenpad van de kerk met drie kniebuigingen terug naar altaar.

Bij de eerste kniebuiging zingen we: *Heilig zijt / Gij, O God.*

Bij de tweede kniebuiging: *Heilig zijt / Gij, O Machtige.*

Bij de derde kniebuiging: *Heilig zijt Gij, O On/sterfelijke, stort Uw Liefde over ons uit.*

Dan wordt gezongen het lied:

“Neem op uw kruis; tel schande niet noch luister naar wat hoogmoed zegt.

Hij heeft de kruisweg afgelegd opdat uw ziel het Licht zou zien.”

Op de afbeelding hierboven, staat het ontluissterde altaar. Op deze wijze ervaren we letterlijk de aanwezigheid van de dood en daardoor de afwezigheid van Christus. Dat wordt door ons ervaren door het open deurtje van het met paars beklede tabernakel en het geheel kale altaar.

Verder hebben we in deze bijeenkomst uitgewisseld wat de volle overgave van de ziel, en op dat moment het scheuren van de voorhang in de tempel kan betekenen. Het zichtbaar worden van het 'onzichtbare' en dat de aarde schudde. Het meest wezenlijke moment, het mysterie van Pasen wordt zo geopenbaard, is de conclusie.

De gebruikte verwijzingen in de bijdrage van Pr. Christiaan de Moraaz Imans zijn achtereenvolgens: (1) - Codex I, Boek 3, pagina 20 en 21; (2) - Het unieke wezen, dat uit zichzelf stamt; (3) - Het stoffelijke lichaam; (4) - Kennis, innerlijk weten. Tot zover de bijdrage door Pr. Christiaan de Moraaz Imans.

's Middags was er een workshop met als titel: Mijn leven in perspectief. Een werkvorm waarin uitwisseling plaatsvond over ieders eigen inwijdingweg. Deze workshop werd geleid door Pr. Parcival van Gessel. Zijn bijdrage over deze middag:

Pr. Parcival noemde zelf een aantal voorbeelden van situaties in zijn leven, wat duidelijk ervarings- en leerpunten waren. Zoals het moment dat hij zijn "priesterbezieling" ontving in de crypte van de San Miniato Al Monte in Florence, toen hij 16 jaar oud was. Pas veel, veel later herkende hij het als een Priesteropdracht, maar de "drive" was gekomen op dat mo-

ment. Na enkele voorbeelden was het de beurt aan de aanwezigen. Zij trokken in groepjes van twee het bos in, waarna ieder terug kwam met het eigen verhaal.

Er was vrijheid om het ook niet te doen en eventueel het voorbeeld van een ander te noemen. Er ontstond, toen iedereen terug was een heel bijzonder gesprek en het was ontroerend om mee te maken hoe diep het ging en hoe groot het onderlinge vertrouwen was. Vanwege dat gedeelde vertrouwen blijft het besprokene hier verder onvermeld.

Stille Zaterdag

Op zaterdag werd 's ochtends stilgestaan bij ondermeer Stille en het delen van ervaringen en betekenis hierbij. De aanwezigen namen, voorzien van pen en papier, plaats in de kapel, waarbij op een meditatieve wijze de stilte-ervaringen van de laatste dagen werden neergelegd. Tijdens de koffie werden de ervaringen uitgewisseld in een levendig gesprek. Ook hier was een grote sfeer van vertrouwen.

's Middags werd een inleiding gegeven op de avonddienst waar de Wijding van het Vuur zou plaatsvinden door Pr. Jos Wieman. Zijn bijdrage:

Er werd een uiteenzetting gegeven over de betekenis van vuur. Al in de tijd van bijvoorbeeld de Germanen en wellicht al veel eerder ontstonden rituelen rond het vuur. Vuur geeft warmte en licht. Gebaseerd op deze functie die het voor de mens heeft, zijn symbolen en abstracte begrippen ontstaan. In de Christelijke kerken zijn deze zgn. heidense gebruiken gehandhaafd en aangepast. Geplaatst in het licht van Pasen zien en beleven wij de Liefde van Christus als warmte in het hart en verlichting, vooral voor de ziel. De Geest staat eveneens in een nauwe relatie met vuur, bijvoorbeeld als vurige liefde in de geest van Christus. Maar ook valt te denken aan bijvoorbeeld de reinigende, harmoniserende werking van wierook.

Tijdens deze middagbijeenkomst werd ook de functie en de plaatsing van de wierookkorrels op de Paaskaars uiteengezet en de functie van de driearmige kaars als symbool voor God de Vader, Zoon en Heilige geest. Dit drievoudig begrip werd ook parallel gezien met Lichaam, ziel en geest. Zo is een verbinding met aardse en menselijke zaken verhelderd en de geestelijk, religieuze betekenis van onze 'wijding van het Vuur' voor de deelnemers in een duidelijk verband neergezet.

Het bleek dat men de avonddienst hierdoor intenser en meer betrokken kon meebeleven. Het 'drieluik' van deze

avonddienst, completen, wijding van het Vuur en H. Lof gaf een extra dimensie aan de ervaringen met de wetenschap van de zaterdagmiddag en ervaringen van de dagen ervoor.

De afsluiting met het H. Lof maakte het geheel dan ook werkelijk compleet in onze beleving.

Pasen

De kloosterdagen werden feestelijk beëindigd met een H. Mis op de zondag van Pasen en aansluitend een Paaslunch.

Achter de schermen

De organisatie was in klein comité opgezet en uiteindelijk deden ter plaatse veel handen het werk. De organisatoren hadden zich voorgenomen dat de retraite in ieder geval door zou gaan, al waren ze met z'n tweeën geweest. Binnen de organisatie van het Internationaal Theosofisch Centrum had men inmiddels de ervaring dat sluitingstermijnen niet echt werken en dat het nemen van een risico in deze betrekkelijk is. Een en ander is lastig als je afhankelijk bent van catering en dat was men wel. Samen koken heeft een paar lastige componenten. Je moet er mensen voor hebben, en die waren er niet. Het vraagt veel meer organisatie. En de koks kunnen aan grote delen van het programma niet deel nemen.

Uiteindelijk werd een biologische cateraar (www.puurvanjan.nl) gevonden in Almere, die verbonden is aan stadlandgoed "de Kempphaan" en die ook op korte termijn kon leveren, want dat is een volgend probleem bij cateraars. Die willen vaak al weken van te voren de aantallen weten.

Het bleek door deze manier van organiseren allemaal goed te doen te zijn. Het eten was prima en er was een bijzondere warme sfeer met een groot onderling vertrouwen.

De organisatoren willen graag iedereen heel erg bedanken voor alle hulp. Met name de volgende vrijwilligers: Lucy Bouma en Marjan van Heijningen die de organisatie van de kleine maaltijden en de koffie op zich hadden genomen. En Helen Wieman, voorzitter van de kerkgemeente Naarden, die heel veel geregeld heeft. En natuurlijk alle helpende handen, die toegestoken werden waar het maar nodig was.

De auteurs. Dit artikel kwam tot stand door bijdragen van de kerkgemeente Naarden (programma); Diaken (Mevr.) Paul van Rooijen (H. Oliën); Priesters. Parcival van Gessel, Christiaan de Moraaz Imans en Jos Wieman. De afbeelding van het lege tabernakel werd geleverd door Pr. Christiaan de Moraaz Imans.

De overige afbeeldingen zijn afkomstig van 'www.itc-naarden.org/blog'.

Mysterie van Pasen De Kloosterdagen beleefd

Mianne Bakker

Als ik, Mianne, terugkijk op deze dagen waarbij ik de diensten volgde, dan voel ik intens geluk. Lopend door de bossen van dit prachtig spirituele centrum ervaar ik rust en kracht. Is het zo dat een plek zo duidelijk voelbaar een sterke geestelijke lading kan hebben? Ik noem dat kloosterenergie, het is verstillende energie die je terug brengt naar je eigen innerlijke.

Er was een groep van ruim twintig deelnemers die op het centrum sliepen. Samen met verdiepende teksten bezig zijn, openden poorten naar het eigen innerlijke en beroerden stukken die al lange tijd niet meer beroerd waren en waarbij ik

door reacties uit de groep verder geraakt werd.

De diensten in de kapel waren terugkerende diensten door de hele dag heen, die de innerlijke beleving en verdieping op gang bleef houden. Zo vaak als het mogelijk was, was ik aanwezig bij het programma en volgde biddend de teksten van het ritueel. Centraal stonden de gebeurtenissen rond het sterven en opstanding van Jezus. Ook nu weer herkende ik dat door het leven heen er steeds een sterven en opstanding is en dat dit niet los staat van de persoonlijke ontwikkeling.

Ik hoorde en zag hoe de deelnemers met elkaar ervaringen deelden en ik vroeg aan José Versteeg om haar ervaringen op te schrijven, omdat ik voelde hoe zij geraakt was tijdens deze dagen. Zij beschrijft wat haar heeft beroerd en zij laat aan ons haar achtergrond zien en hoe zij deze kloosterdagen heeft ervaren.

De achtergrond van José is Rooms-katholiek en op het moment dat zij het H. Vormsel ontvangt als kind, gebeurt er iets in haar... zij ervaart een kracht die heel diep binnen komt. Tijdens de middelbare school is er een zoektocht om dat gevoel terug te vinden. In de vele protestante kerken waar zij naar toe gaat, wordt dit gevoel niet terug gevonden. Een kerk op de Oude Gracht in Utrecht, die ze tijdens haar studententijd bezoekt, heeft prachtige gregoriaanse gezang en dat brengt haar veel rust. Haar kinderen worden grootgebracht in de katholieke traditie en José neemt actief deel in de vormselgroep, de pastoraatsgroep en ook in het bestuur van haar parochie. Door het wegvallen van de priester en de moeilijke communicatie met de bisschop, gaat ze toch weer verder op zoek.

Zo komt ze via internet op de site van de Vrij-Katholieke Kerk. Het spreekt haar zo aan dat ze de diensten gaat bezoeken en daarna is ze eigenlijk nooit meer weg gegaan. In deze diensten ervaart ze weer die bijzondere kracht die ze heeft ervaren als kind bij het H. Vormsel en het is die kracht waar ze haar hele leven naar op zoek is geweest. De vrijheid van denken en de afwezigheid van dogma's zijn voor haar een verrijking. Onlangs heeft José de stap gezet om lid te worden van de VKK en zij wil de weg gaan om altaardienaar te worden, hier in de kapel van Naarden. Zij beleefd intens de verdiepende gang van deze speciale Weg die ze aan het gaan is, heel bewust. Zo ook haar ervaring tijdens de kloosterdagen. Eigenlijk noodgedwongen, omdat ze door een breuk in haar arm niet kon autorijden, heeft zij tijdens deze dagen op het terrein geslapen. Achteraf was dit heel speciaal en was ze daar heel dankbaar voor. Haar eigen woorden beschrijven dit het allermooist:

“Het terrein rondom het theosofisch centrum is zo mooi en er hangt zo'n prachtige energie dat het een voorrecht is om daar de hele dag en nacht in te vertoeven. Bij het opstaan zette ik het raam wijd open en liet alle schone vibrerende energie binnenstromen. Enkele ochtenden sneeuwde het met heel kleine vlokjes alsof het bloesem was. Heel zachtjes dwarrelden de vlokjes neer, gecombineerd met het vogelgezang, een geweldige verstillende manier van opstaan.

De kloosterdagen begonnen en een paar dingen zijn mij vooral heel erg bijgebleven. Het waren vooral de tegenstellingen van Witte Donderdag. De eucharistie was prachtig met de bisschoppen en de wijding van de oliën. Zoveel betekenis zit er in alle kledij, namen en handelingen. Mgr. Baaij had de dag tevoren uitgelegd dat we de twee delen van een mijter zouden kunnen zien als mannelijk en vrouwelijk, samen in één, kortom dualisme wordt één.

Ook het woord chrisma kan gezien worden als een samentrekking van Christus en Maria, weer mannelijk en vrouwelijk in één. Witte Donderdag is ook de herdenking van de instelling van de eucharistie, iets wat het hele jaar door gevierd wordt. Het is wat je in Rooms-katholieke woorden zou zeggen een Pontificale Hoogmis en daarna volgde s' avonds de vespers met prachtige gezangen. Na afloop werd het altaar ontluisterd. Wat mij heel erg trof, was dat zelfs de godslamp werd weggehaald. Het tabernakel was met donkerblauw bekleed en met het duister worden van de avond werd het tabernakel een donkere doorgang naar de donkere nacht daar achter. Wat was het ongenadig leeg! De lampen uit, op één spot na, die op het tabernakel gericht was en doodse stilte. Leeg, donker en ontvankelijk. Want juist door die leegte en de afwezigheid van alles, is er ruimte om te ontvangen, kan er ruimte komen voor het licht van Pasen.

Goede Vrijdag was vooral een ingetogen dag. Het 'wandelen' gesprek 's middags (we waren door loting aan iemand gekoppeld) was heel waardevol en de kruisverering in de avond was vol eerbied.

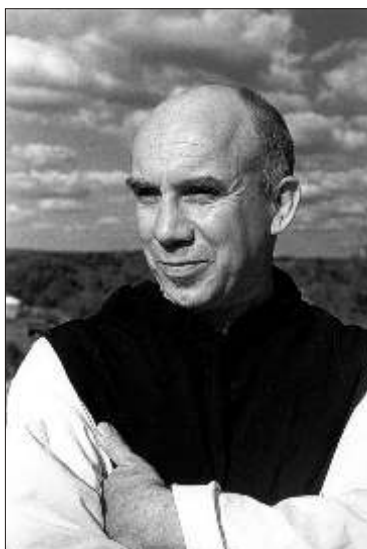
Stille Zaterdag begon met een stille meditatie in de kapel met de hele groep. Wat een fijn gevoel om zo saamhorig te zijn. Buiten was de zon gaan schijnen en Pars had met het zonlicht een kaars ontstoken. Dat Licht werd s' avonds binnengebracht met de driearmige kaars en daarmee werd de paaskaars ontstoken. Tijdens de Benedictie was het of er een warme gloed door de kapel ging. Het Christuslicht was weer aanwezig, de kapel was weer beziel. Met onze kleine kaarsjes brandend, liepen we na afloop door het donkere bos terug naar de Crystal Hall en daar hebben we met dit Licht alle kaarsjes aangestoken.

Zo werd Pasen een werkelijke dag van opstaan, een opstaan in mijzelf, een heel bijzondere Weg, die ontroerd en de stilte van het woord in mijzelf laat klinken.... een ervaring die ik altijd mee zal blijven dragen. □

Leer alleen te zijn ... nieuwe zaden van contemplatie

Rachel Sonius

Thomas Merton
(1913-1968)

“Vanaf het moment dat Christus de woestijn in trok, werden de eenzaamheid, de bekoring en de honger van iedere mens de eenzaamheid, de bekoring en de honger van Christus. Maar in ruil hiervoor kan de gave van waarheid waarmee Christus de bekoring (de illusie van zekerheid, faam en macht) verreef, onze eigen waarheid worden, als we haar maar willen aanvaarden.”

(Uit: Thomas Merton, Raids of the Unspeakable)

De huidige onrust over heel de wereld, laat zich ook zien in onze eigen omgeving en toch ook wel in onze kerk. De kerk waarvan ieder lid een onderdeel is.. de kerk waarmee wij ons verbonden voelen...

Het is van wezenlijk belang ons af te vragen waarom wij ons hiermee verbonden voelen. Zijn wij gewend aan onze wettelijke gang? Zijn wij verbonden in vriendschap met elkaar vanuit een zelfde overtuiging? Gaan wij naar de kerk vanuit een bepaald verwachtingspatroon? Gaan wij naar de kerk omdat het toch 'moet'? Hebben we een werk opgenomen in die kerk als een manier om onszelf uit te drukken, en zijn we bang dat onze eigen uitdrukking daarvan in het geding komt? Hebben we een werk opgenomen in de kerk met de hoop ooit toe te komen aan onze eigen uitwerking of hebben we de doctrines van de kerk als opstap genomen? Zijn we bang afgewezen te worden en er buiten geplaatst te worden? Verlangen wij naar spirituele ontwikkeling en komen wij te kort, zodat wij gaan kijken bij andere genootschappen, of waren wij al aangesloten bij andere genootschappen en kwamen de kerk binnen met een behoefte aan 'kerk'? En willen we de kennis die wij 'buitenkerks' opdeden terugvinden in de rituelen, uitleggingen, gebeden, teksten of doctrines van onze kerk? Verlieten wij een andere kerk, omdat zij niet meer appelleerde aan het zich in ons ontwikkelend bewustzijn of verlieten wij een kerk, omdat we de oude rituelen, met hun inwezelijke betekenis er niet meer terug vonden?

Wat doen veranderingen met ons? Durven wij in oprechtheid ons eigen hart te onderzoeken, zonder menen te begrijpen wat er leeft in het hart van een ander? Ons uit te spreken zonder bijval te verwachten? Is het angst het oude, onze basis te verliezen, of juist angst te blijven in een verengd bewustzijn? Dit alles vraagt om een innerlijke herijking. Een herijking waarmee wij allen te maken hebben, omdat het gegeven zich aan ons voordoet. Wij ontkomen er niet aan. En herijking die een verrijking kan betekenen of wij nu met veranderingen

meegaan of niet. Het verdiept op z'n minst onze eigen beleving, maakt bepaalde zaken duidelijk. Mits wij eens even 'alleen' durven te zijn zonder dat loyaliteit aan de regionaris, kerk, priester, kerkgemeente, onze eigen conventies, 'meespreken' en de wellicht daaruit voortvloeiende, persoonlijke, consequenties. Een herijking die wij allen op dit moment ondergaan...en daarin zijn wij één.

Gaat het dan om de veranderingen in de marge, of gaat het om een veranderend bewustzijn? Gaat het om voor- of tegenstanders, of gaat het om medestanders die wij allen zijn, ook al kunnen we dat nu misschien zo nog niet zien of ervaren...medestanders in een pogen onszelf blijvend te verbinden en het wezen van onze kerk levend te houden.

Het is de Liefde die voortgang moet vinden en die voel- en hoorbaar zou moeten zijn in vernieuwingen. Diezelfde Liefde van waaruit de kerk eens ontstond, met haar liturgieën en haar ceremoniën. Een uitsluitend persoonlijk nastreven van eigen overtuigingen binnen een kerk past niet. Wel kunnen de persoonlijke ervaringen iets toevoegen...heel veel zelfs. Daarbij zijn ervaringen niet voorbehouden aan een kerkelijk leven, zij vinden religieus net zo goed plaats buiten de kerk. Door het volgen van lezingen, cursussen, een wandeling of het lezen van een boek, en misschien vooral in het 'alleen zijn'.

Leer alleen te zijn

Leren alleen te zijn, juist nu alles richting eenheid wil gaan? Ja, juist nu...maar dan moeten we wel begrijpen wat wordt bedoeld met 'alleen zijn'.

De behoefte aan 'alleen-zijn' is ons allen aangeboren, maar door de kwalijke effecten van social-media, televisie, die worden uitgebuit in naam van 'collectiviteit', kunnen we haast niet meer 'alleen-zijn'. Want alles wat op ons wordt afgevuurd, vraagt om een standpunt, een keuze. En zo is het ook gesteld binnen onze kerk.

Nieuwe zaden van contemplatie

Nieuwe zaden van contemplatie zijn nodig... andere zaden van contemplatie zijn nodig...

We leven en bewegen ons in een 'spiritueel land' waar geen centrum is... en waarvan de omtrek onduidelijk is. En dat land kunnen we niet ervaren door erin rond te trekken, maar door 'stil te staan'. In juist 'alleen-zijn door erbij stilstaan' te ontwikkelen. Onnodig te zeggen dat juist in stilstaan een 'alleen-zijn' ervaren kan worden, dat ons ook beangstigen kan.

Maar al te vaak haasten we ons terug in de periferie om ons, ogenschijnlijk, opnieuw te verbinden... zonder een innerlijke ruggespraak...

De mysticus Thomas Merton

Thomas Merton zegt: *“Doe alles om het lawaai van de wereldse zaken te vermijden. Blijf zo ver mogelijk weg van de plaatsen van samenkomst waar ze liegen en bedriegen en elkaar schofferen, om de ander te exploiteren, waar ze lachen om een ander, of de spot drijven met de ander onder het mom van vriendschap. Wees blij dat je buiten het bereik van radio's*

kunt blijven. Lees hun advertenties niet. Het contemplatieve leven vraagt geen zelfingenomen afkeer van de gewoonten en omwegen van de mens. Maar evengoed, geen mens die bevrijding en licht zoekt in alleen-zijn, geen mens, zoekend naar spirituele vrijheid, kan het zich veroorloven te verlangen naar alles wat zich voordoet in de gemeenschap van de zakenmens, adverteerders en consumenten. Er is geen twijfel over het feit dat het leven op menselijk niveau niet geleefd kan worden zonder bepaalde legitieme genoegens, maar om nu te zeggen dat alle genoegens noodzakelijk zijn en daarom legitiem, is een ander verhaal.

Houd je ogen rein en je oren stil en je geest sereen. Adem Gods Adem, en werk, als je kunt, onder Zijn Hemel. Maar als je in de drukte leven moet, tussen machines en in de treinen moet zitten om op je werk te komen, en je eet in plaatsen waarvan het voedsel je vernietigt in plaats van te je voeden en het geluid van de muziekinstallaties je doof maken en de gevoelens van degene om je heen je hart vergiftigen door verveling, wees dan niet ongeduldig, maar accepteer dat met de Liefde van God en als een zaad van alleen-zijn in je ziel.

Als je ontzet bent door deze dingen, zal je het verlangen naar heling in de stilte van de herinnering behouden. Maar intussen – behoud je compassie voor degenen die het concept van alleen-zijn verloren hebben. Jij weet dat het bestaat en dat het een bron voor Vrede en Vreugde is. Jij mag hopen op deze vreugde. De anderen hopen er niet meer op.

Als je zoekt te vluchten en weg te rennen van de wereld, alleen omdat het (en dat moet het zijn) soms zo moeilijk is, zal je geen vreugde en vrede vinden in alleen-zijn. Als je alleen-zijn zoekt, omdat je dat prefereert, zal je nooit van de wereld en haar zelfzucht kunnen vluchten. Je zult nooit die innerlijke vrede kennen die 'alleen-zijn' je geeft.

Immers: "We gaan niet de woestijn in om weg te vluchten van de mensen, maar om te leren hoe we ze kunnen vinden; we verlaten de mensen niet om niets meer met ze te maken te willen hebben, maar om de weg te vinden die voor hen (en ons zelf) de beste is.

Het meest ware alleen-zijn is niet iets wat buiten je te vinden is, maar een afwezigheid van mensen en geluid om je heen; het is een afgrond, een bodemloze put, die zich opent in de diepte van je eigen ziel. En het is deze afgrond van innerlijk alleen-zijn dat nooit tevreden kan zijn met enig geschapen ding."

Deze, door mij vrij uit het Engels vertaalde, woorden uit het boek van Thomas Merton, *New Seeds of Contemplation*, gingen niet speciaal over de situatie in onze kerk, maar zijn wel degelijk toepasselijk, daar wij allen zoeken naar een gemeenschap waarbinnen wij ons thuis voelen. Dat wij daarvoor 'alleen-zijn' zullen moeten leren ervaren, om niemand alleen te laten... en verantwoordelijkheid te nemen daarvoor en te werken onder Gods Hemel.

Herijking is voor deze tijd van het allergrootste belang. Herijking van het leven dat we leiden en ons (on)genoegen daarmee. Het is immers nooit goed? En dat het nooit goed is, komt doordat we het 'alleen-zijn' vergeten zijn. Omdat we ons bewegen in allerlei stromingen, uitlatingen, bevragingen waarop we antwoorden moeten, vaak ten gunste of juist ten ongunste van de ander. Hierdoor worden de dingen op de man gespeeld en verliezen we dat wat ons verbond: Liefde voor de Kerk, de Gemeenschap, ons werk, de Broeder/Zusterschap der Mensheid en bovenal Liefde voor God en Meester Jezus. Een

liefde die zich kan uitstrekken naar allen, gezien en ongezien, bekend en onbekend.

In het 'alleen-zijn' zijn ze allen aanwezig.

De vorm waarin Erediensten worden gehouden getuigen van devotie en liefde... maar het is een vorm. Het is aan ons om 'alleen-zijn' te leren, waarin we elkaar kunnen ontmoeten. Voor die opdracht staan we vandaag de dag... zij het in onze eigen, directe, (kerkelijke) omgeving of in het grote Geheel.

In het 'alleen-zijn' kunnen we dit alles omvatten. De afgrond ('abyss') waarover Thomas Merton spreekt, als het meest ware 'alleen-zijn' die zich opent in de diepte van je ziel, is niet die van het tuimelen in het niets of de stilte... het is die afgrond waarin Vrede en Vreugde gevonden kunnen worden... waarin je alles wordt en alles bent, en niets is buitengesloten, een herijking van wie je bent... en dat is meer dan 'veranderingen in de marge', meer dan veranderingen in de periferie van het leven, dat is een volledige verandering vanuit een verengd bewustzijn naar een wijd bewustzijn... en pas dan gaat elke vorm voor je leven, als een mogelijkheid... als een behoefte tot samenzijn, samen 'alleen-zijn'. Als een vorm, gebruikt door en voor de enige 'alleen-zijnde' Al-Ene God, als mogelijkheid aan ons te verschijnen, ons aan te raken, en ons te herinneren wie wij zijn.

Zodat wij van Hem kunnen houden.

Een vorm als wegwijzer, terug naar Hem... wij allemaal!

Bronnen:

- 1 - Thomas Merton, *New Seeds of Contemplation*, New Directions, New York, 1961.
- 2 - Website 'www.thomasmerton.nl'
- 3 - Website: Technology of the Heart, URL 'www.mysticsaint.info'

*Sculptuur in de beeldentuin van Gees - Zuidoost Drenthe
Foto: Rudolf H. Smit*

Engelenretraite tijdens de Kingsweek in Naarden

wo 25 t/m zo 29 september 2013

Het beleven van de nevelen, de daar doorheen spelende zon, de regen en de wind en vooral ook de geur van de herfst, doordringen ons vaak tot in al onze vezels. Bijvoorbeeld op deze momenten kunnen wij ervaren dat er meer is dan alleen hetgeen fysiek zichtbaar is voor ons. Deze periode kan heel 'transparant' worden ervaren. We kunnen verder kijken dan wij eigenlijk gewend zijn. In deze periode kunnen we aangeraakt worden door gevoelens en gedachten waarvan wij soms niet vatten waar deze vandaan komen. We stappen even over een randje van ons normale bewustzijn heen en maken contact met 'meer'. Dit 'ervaren van meer' is een gebied waarop bijvoorbeeld engelen zich manifesteren. Engelen vervullen significante functies in het Goddelijk Rijk. Tijdens de Kingsweek worden deze Engelen, door middel van gebed en meditatie, in onze gedachten centraal gesteld.

De Vrij-Katholieke Kerkgemeente te Naarden organiseert opnieuw zogenaamde Kloosterdagen, nu rond het thema **'Engelen — Vleugels — Vrijheid'**. Zowel praktisch in ons dagelijks leven als kosmisch wordt er aandacht besteed aan de Engelen. Deze dagen worden gehouden op het landgoed van het Internationaal Theosofisch Centrum, waar onze kerk, St. Michaël & alle Engelen, prachtig gelegen is in het bos.

Er wordt een gevarieerd programma aangeboden. Muziek, dans, creatieve workshops, interactieve bijeenkomsten en lezingen. Dagelijks zijn er kerkdiensten, bijeenkomsten en meditaties.

De retraite begint op woensdagmiddag 25 september 2013 met aankomst vanaf 16.00 uur.

De afsluiting is op zondagmiddag 29 september om ca. 17.00 uur.

Het programma staat grotendeels vast maar kan nog enkele wijzigingen ondergaan.

Programma

woensdag 25 september 2013

vanaf 16.00 uur: **Aankomst en ontvangst**

18.00 uur: **Kennismaking en avondeten**

19.30 uur: **Welkom en inleiding** (in het kerkgebouw). Wat is de VKK? Aartsengelen, straalkruizen en edelstenen. Energieën in de kerkruimte. De Tempel. Door: priesters Parcival van Gessel en Christiaan de Moraaz Imans.

21.00 uur: Heilig Lof.

donderdag 26 september 2013

07.30 uur: Prime

08.15 uur: Ontbijt

10.30 uur: H. Mis

12.30 uur: Lunch

13.30 uur: Gelegenheid om te rusten, te wandelen of te mediteren in de kapel bij uitgesteld Sacrament

15.30 uur: **'Engelenwerk'**. Over Engelen in ons dagelijks leven. Een inleiding. Ook uitwisseling met de aanwezigen.

Door: Pr. Parcival van Gessel

18.00 uur: Avondeten

20.00 uur: **'Engelen en hemelse muziek'** – een concert

21.15 uur: Vespers

vrijdag 27 september 2013

07.30 uur: Prime

08.15 uur: Ontbijt

10.00 uur: **'Vrijheid op vleugels'** – filosofische benaderingen over vrijheid als geschenk van God'. Een verkenning in tijd van Middeleeuwen en Renaissance via wijsgeren, denkers en dichters. Door Pr. Christiaan de Moraaz Imans.

12.00 uur: Sext

12.30 uur: Lunch

13.30 uur: Gelegenheid om te rusten, te wandelen of te mediteren in de kapel bij uitgesteld Sacrament

15.30 uur: **'Vrijheid, een geschenk van God'**. Interactieve uitwisseling rondom Aartsengel Gabriël. Heling door en in jezelf. Door: priesters Parcival van Gessel en Christiaan de Moraaz Imans

18.00 uur: Avondeten

20.00 uur: **'In het Licht van de Engelen'**. Zang, dans en beweging. Door: Evalidja van Woerekom

21.15 uur: Heilig Lof

zaterdag 28 september 2013

07.30 uur: Prime

08.15 uur: Ontbijt

10.30 uur: H. Mis

12.30 uur: Lunch

13.30 uur: Gelegenheid om te rusten, te wandelen of te mediteren in de kapel bij uitgesteld Sacrament

15.30 uur: **'Hemelse Machten'**. Kosmische benadering van de Engelenwereld. Engelen in de Nag Hammadi-geschriften.

Door: Pr. Christiaan de Moraaz Imans

18.00 uur: Avondeten
 20.00 uur: **'Vrijheid en Engelen in creatie'**. Creatieve workshop. Door: Gabriele Fäustle-Diller
 21.30 uur: Heilig Lof

zondag 29 september 2013

07.30 uur: Prime
 08.15 uur: Ontbijt
 10.30 uur: H. Mis
 12.30 uur: Lunch
 14.30 uur: **'Facetten rondom Aartsengel Michael'**
 Lezing. Door: Henk en Angelika Verhoog
 16.30 uur: Afsluiting van de kloosterdagen met H. Lof

Overnachting is mogelijk in de twee Guest-Houses op het terrein, met nette, eenvoudige accommodatie. Natuurlijk is het mogelijk thuis te overnachten als u in de buurt woont. De maaltijden zijn vegetarisch. Op het terrein wordt niet gerookt en ook geen alcohol geschonken.

Iedereen, ongeacht (religieuze) achtergrond is welkom.

Maar aanmelden moet u zich wel!

U kunt vooraf reserveren door te bellen of een mail te sturen naar:

Telefoon: 035 6932664

of e-mail: naarden@vkk.nl

* * *

Boekeninfo

Aat-Lambert de Kwant

Selina O'Grady
En de mens schiep God
De wereld in de dagen van Jezus
Omniboek 2013

In dit indrukwekkende boek neemt Selina O'Grady, de lezer – seculier, gelovige of anderszins – mee op de reis door de wereldrijken van de eerste eeuw. Zij toont in het boek, dat leest als een spannende thriller, hoe keizers en koningen religie aanwendden om hun macht te consolideren. Grady laat zien dat Augustus in Rome keizer werd gemaakt door zijn 'spin doctors', hoe in wat nu Soedan is koningin Amanirenas haar goddelijke status gebruikte om haar legerscharen

succesvol aan te voeren, terwijl in China Wang Mang de troon won en verloor vanwege zijn obsessie voor Confucius.

Selina O'Grady geeft antwoord op de vraag waarom uit al die duizenden godsdiensten die bloeiden in de begindagen van het Romeinse Rijk, juist het christelijk geloof daar werd gekozen als de enige ware godsdienst...

Waarom werd uit al die duizenden godsdiensten die bloeiden in de begindagen van het Romeinse rijk, uitgerekend de jaloerse God van een kleine, roerige provincie drie eeuwen later gekozen als de enige ware godsdienst? Waarom koos men niet voor de veel populairdere cultus van Isis? Waarom werden de lessen van de Stoïcijnen of Zarathustra niet gevolgd, waar geen martelaren nodig waren? Waarom niet Apollo, Boeddha, of Confucius? Waarom was het christendom bij uitstek geschikt?

Wie het boek leest zou kunnen concluderen dat de stichters van het christendom in feite plagiaat pleegden. Zo gaf Isis de koning borstvoeding. Haar gezicht is door christenen verwoest omdat ze het teveel vonden lijken op de Heilige maagd Maria met baby Jezus.

Een verschil met het Christendom en de 'almachtige God' die hierbij hoort, is dat de andere goden en religies iemand niet vertelden hoe zij moesten leven, zich moesten gedragen. Een god voor welvaart vertelde niet dat hij van iemand hield. Het enige wat mensen konden doen, was bidden tot deze goden, vragen om hun wensen te vervullen en offers brengen.

Het christendom was anders. "Het gaf mensen een betekenis om te leven, maar ook liefde en een gemeenschap. Het christendom vervulde de behoeften van de mens in die tijd beter, dus deed het geloof het ook beter."

Maar zonder Paulus was het nooit zover gekomen vertelt O'Grady. En Paulus schiep Christus, luidt dan ook de titel van het laatste hoofdstuk.

Als het aan Jezus' broer lag, was het Christendom alleen bedoeld voor joodse mensen. Paulus vond dat het voor iedereen was. Iemand hoefde niet tot een bepaalde familie of volk te horen. Het christendom had een 'universele' God en dat maakte dat er een nieuwe universele gemeenschap ontstond.

Doordat hij zijn eigen bekeringsgeschiedenis centraal stelde, was Paulus ook in staat om zich van de historische Jezus los te maken en hem naar zijn eigen visie te hermodelleren. Anders dan de andere apostelen had hij Jezus nooit horen praten en hem ook niet meegemaakt. Maar hij had de historische Jezus ook niet nodig – hij verwees vrijwel nooit naar gebeurtenissen uit diens leven. De Jezus van Paulus was de Jezus die hij op de weg naar Damascus en in de daarop visioenen ontmoette, eerder een geestelijk verschijnsel dan een man.

Opmerkelijk eigenlijk dat veel theologen deze visioenen van Paulus wel accepteren maar sceptisch staan tegenover dergelijke in hun ogen occulte ervaringen in onze tijd. ...

Voor meer recensies, zie elders in dit blad

Vaste verandering

Marjolein Jansen

Onze aarde is vast. Ik kan haar aanraken, voelen, op haar stampen. Ze lijkt onveranderlijk, een grote bol die er al miljarden jaren is en waarvan we niet beter weten dan dat ze voorlopig nog wel door zal gaan met bestaan. De planeten om ons heen zijn er ook al zolang als we ons kunnen heugen, al kunnen we de meesten pas sinds relatief korte tijd waarnemen.

Vaste gegevens, net zoals het voor mij een vast gegeven is dat ik dit lichaam heb wat waargenomen kan worden door anderen en waardoor ik bewijs heb voor mijn bestaan.

Als meisje van een jaar of zestien ging ik op een zwoele zomeravond met twee vrienden naar het strand. We liepen daar in het betoverende landschap, het maanlicht gleed over de duinen en het witte zand, wat een maagdelijke indruk achterliet.

Op onze rug lagen wij naast elkaar en ik zag zoveel sterren, dat ik er duizelig van werd. Het besef van de nietigheid van mijn bestaan is me tot op vandaag bijgebleven, ik ben als een korrel in het zand waarop ik lag te staren en te dromen van verre reizen in dat onmetelijke universum, de ruimte.

Dat besef groeide verder en onlangs had ik zo'n zelfde ervaring toen ik een documentaire zag waarin werd uitgelegd dat het zonnestelsel rond het centrum van de melkweg draait met een snelheid van 782 460 kilometer per uur (dat is gemiddeld 217,35 km/s). De omwenteling is voltooid na 226 miljoen jaar.

Uitzoomen. De ruimte in. Dat onmetelijke onbekende universum. Het laat me letterlijk de ruimte zien die er is. Ik ben vast, van stof, maar mijn gedachten zijn dat niet. Gedachten komen en gaan, de hele dag door. Soms herken ik oude gedachtepatronen, ook vast, zo lijkt het. Ik ben zus en zo, ik reageer zus of zo op bepaalde situaties, vaststaande feiten.

Maar wat ben ik nou eigenlijk, als ik uitzoom? Ben ik dit lichaam? Ben ik mijn gedachten? Ben ik echt die vaststaande oude gedachten en emotiepatronen die gebaseerd zijn op wat ik meemaak in dit leven? Of komen mijn gedachten ook elders vandaan?

Waar komen mijn creatieve ingevingen vandaan, mijn grappen en grollen, de liefde voor mijn medemens en dier, die ik intens kan voelen en zo overweldigend kan zijn. Komt dit uit mij, of komt het via mij? Ik laat me graag inspireren door wat ik meemaak, wat ik zie, wat ik waarneem. Mijn gedachten dwalen soms af naar verre oorden, soms zelfs oorden waar ik nog nooit geweest ben.

Herinneringen, geluiden, geuren, beelden, woorden van het verleden, heden, toekomst? Ik ervaar het als de magie van het leven. Ik heb gemerkt dat het bruikbaar is, overvloedig stromen wil, ik hoef er alleen maar aan toe te geven dat het er is, open voor te staan. Dit proces... ervaar het als het proces van

creatie, inspiratie. In verbinding met mijzelf als onderdeel van het universum ben ik deel van de creatie, ervaar ik verbinding met anderen, de perfectie van alles, zelfs de ogenschijnlijke imperfectie.

De synchroniciteit, hoe alles in verhouding staat tot alles, van de kleinste protonen tot de samenhang tussen de grootste hemellichamen, mijn voorouders, onze levensgeschiedenis, een rijke schat van ervaringen van alles wat voor mij heeft geleefd en wellicht ook wat komen gaat.

Waar haalt de mens zijn behoefte aan creatie vandaan? Hoe weten we waar we naartoe willen, wat goed voor ons is, wat we nodig hebben?

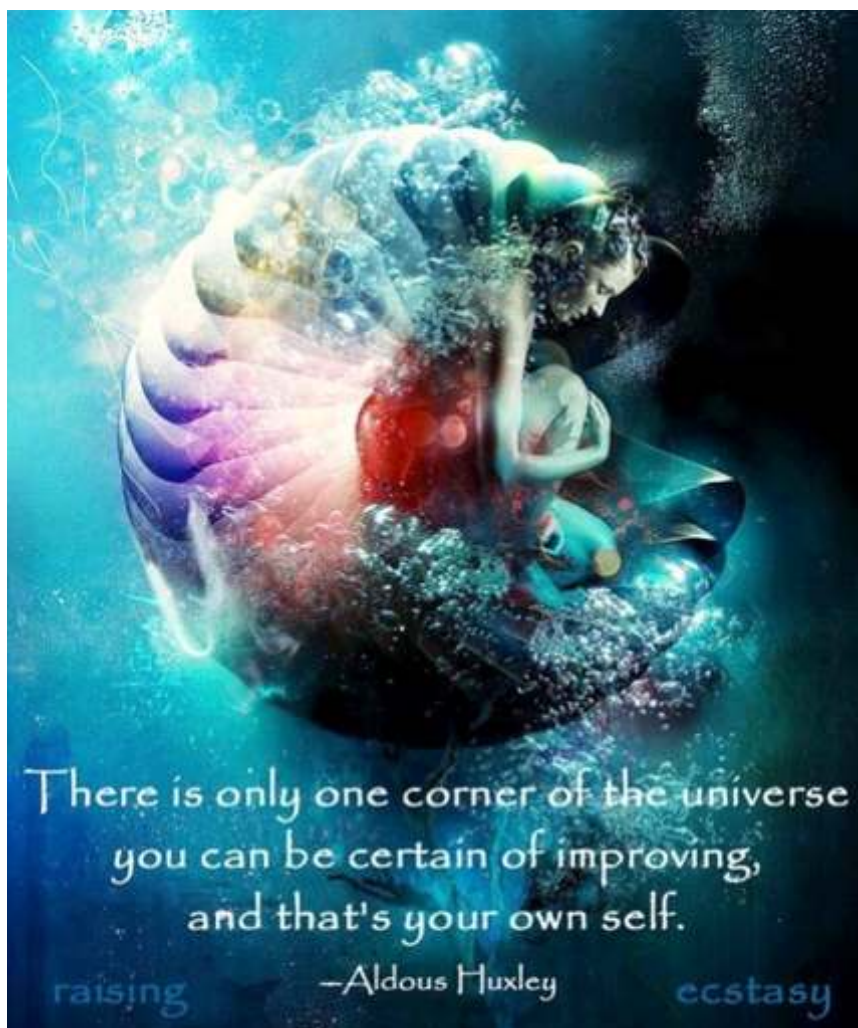
De ruimte tussen alles in is gevuld met energie en bewustzijn, tussen moleculen, tussen planeten, tussen mensen. Ik ervaar het als niets en tegelijkertijd alles. Alles wat ons verbindt is altijd in beweging. Met onze creaties creëren we verandering, terwijl dingen ogenschijnlijk gelijk blijven en vast zoals de aarde, ons zonnestelsel en onze lichamen.

Door mijn eigen wezen waar te nemen, letterlijk te 'wezen' waar ik ben, ben ik. Ervaar ik mijn 'zijn' door de energieën waar te nemen tussen mijzelf en andere mensen, dieren, natuur, ruimte.

Mijn neutrale waarnemer is die ruimte, mijn onbekende universum.

* * *

*

Overgenomen met toestemming van de uitgever

Reïncarnatie en Christendom — deel 2

Jacob Slavenburg en John van Schaik uit 'Bronnen van de westerse esoterie – Magie, mythen en mystiek'

De bronnen van de tegenstanders

In de anonieme tekst *La heresi Catharorum in Lombardia* wordt geschreven over de katharen in Noord-Italië in de periode tussen 1150-1200. Over de reïncarnatie lezen we:

Ze verklaren dat de menselijke lichamen deels zijn beziel door die boze geesten die door de duivel geschapen zijn en deels door die engelen die gevallen zijn. Deze zielen doen boete in deze lichamen en, als ze niet gered worden in een lichaam, gaat een ziel over in een ander lichaam en doet boete.

De cruciale zinsnede is hier: *anima intrat aliud corpus* – de ziel gaat over in een ander lichaam. Het gaat hier om zielen die in menselijke lichamen 'in of binnengaan' (*intrare*). Dus volgens onze definitie gaat het om metempsychosis. Het gaat hier uitdrukkelijk over menselijke lichamen (*corpora humana*). Volgens dit geschrift is er nog een andere kathaarse fractie die leert:

Die geesten die gevallen zijn, zijn niet voorbestemd voor redding tijdens hun belichaming, en dus gaan ze voort van lichaam tot lichaam. Dit zal duren, zelfs tot aan het eind van de wereld.

Geesten gaan voort (procedunt) van lichaam tot lichaam. Of het hier om menselijke lichamen gaat (metempsychosis) of ook om het voortgaan in dieren (metempsychosis), is niet vast te stellen.

Alanus ab Insulis schrijft rond 1200 zijn studie *Quadripartita editio contra hereticos*. Daarin schrijft hij dat de katharen de metempsychosis leren.

De anonieme *Manifestio haeresis Albigensium et Lugdunensium* handelt over de katharen in Zuid-Frankrijk rond 1210. Daarin lezen we:

Ze geloven ook dat wanneer de ziel het menselijk lichaam verlaat, het overgaat naar een ander lichaam, ofwel van een mens ofwel van een dier, tenzij de persoon gestorven is terwijl hij hun leer aanhing.

Volgens deze bron leren de katharen dus de metempsychosis. De perfecti hoeven niet meer te reïncarneren, maar ontvangen na hun dood een 'hemels lichaam'.

Peter de Vaux-de-Cernay schrijft rond 1215 zijn *Manifestio haeresis Albigensium*. Peter is mee geweest op de kruistocht tegen de katharen. Hij schrijft dat de terugkeer in 'zeven lichamen van welke soort dan ook' plaats vindt vooraleer men een verheerlijkt lichaam krijgt.

Tot slot is er nog de bekeerde kathaar Reinerius Sacconi die rond 1250 gedetailleerd in gaat op de leer van de katharen. Volgens Sacconi is het de duivel die zijn eigen opstandige engelen 'iedere dag doet overgaan in menselijke lichamen en in dieren en dat hij hen ook overbrengt van het ene lichaam in het andere' (et infundit eas cotidie in humanis corporibus et in brutis, et etiam de uno corpore eas transmittit in aliud). Sacconi spreekt over metempsychosis.

Sacconi schrijft ook over de Italiaanse kathaar Giovanni di Lugio die de reïncarnatie leert: 'ook gelooft hij (di Lugio) dat de zielen van God overgebracht worden van het ene lichaam

in het andere en dat allen tenslotte bevrijd zullen worden van straf en boete (credit quod anima dei transmittantur de corpore in corpus, et quod omnes in fine liberabuntur a pena et culpa). We zijn in het gelukkige bezit van een uitgebreide verhandeling van deze Di lugio over zijn kathaarse leer bekend als het Liber de duobus principiis. Het is een omvangrijke kathaarse exegetische, waarin alle leerstellingen van de (radicale) katharen bewezen worden aan de hand van bijbelcitaties. Maar ... niets over reïncarnatie!

Tussenbalans

Tussen 1150 en 1250 zijn er dus zes anti-kathaarse bronnen (inclusief Aquino) die zich uitspreken over de reïncarnatieleer van de katharen. Men spreekt over de ziel die infundit en transmittit. Het begrip reïncarnatie wordt niet gebruikt. De bronnen zijn niet eenduidig: leren de katharen nu metempsychosis of metempsychosis? Bovendien schrijft Peter de Vaux-de-Cernay deels de Manifestio haeresis Albigensium et Lugdunensium over en heeft Reinerius Sacconi het over de reïncarnatie bij Giovanni di Lugio terwijl dat niet voorkomt in het Liber de duobus principiis.

De inquisitieverslagen tussen 1245 – 1323/4

In de inquisitieverslagen van Bernard de Caux en Jean de St. Pierre lezen we dat op 4 juli 1245 kathaarse verdachten ten overstaan van de inquisitie verklaren dat de ziel van een mens kan binnengaan (*intrabat*) in de ziel van een ezel teneinde gered te worden. Andere ketters verklaren op 13 juli 1246 dat de ziel kan binnengaan in 'een ander lichaam', zonder nadere bepaling wat voor lichaam dat is.

In het register van de inquisitie van Toulouse tussen 1273 en 1280 lezen we in het verslag van 12 april 1274 dat de geest van ene Guillelmi Arebaudi uiteindelijk zal incarneren in het lichaam van een goede man – een kathaarse priester. Of er in de tussentijd ook incarnaties in dieren plaats vinden wordt niet vermeld.

In de inquisitieverslagen van Geoffroy d'Alblis, inquisiteur in Carcassonne, lezen we in de verslagen van mei 1308 tot september 1309, dat de verhoorde katharen eerst verklaren dat ze tegen de kerk en alle sacramenten zijn en vervolgens dat ze geloven dat men kan terugkeren (redeunt) in een muilnier. In hetzelfde inquisitieregister lezen we dat ene Sebelia den Balle verklaart dat de ziel zich opnieuw van een lichaam kan voorzien.

Bernard Gui (1261-1331) is inquisiteur in Toulouse van 1307 tot 1324. Aan het einde van zijn functie als inquisiteur schrijft hij een praktische handleiding voor inquisiteurs: hoe ze katharen moeten ondervragen en waar ze op moeten letten om ze te ontmaskeren. In die handleiding lezen we dat de katharen onder geen enkele omstandigheid een dier of een gevleugeld schepsel doden. Dat is omdat ze geloven dat er in wilde beesten en in vogels geesten van mensen zijn die de lichamen hebben verlaten en dat die geesten van het ene

lichaam in het andere passeren. Het gaat dan om geesten van mensen die geen kathaar zijn.

Tussenbalans

In de inquisitieverslagen in de periode van 4 juli 1245 tot aan eind 1323/4 – dat is een periode van 78 jaar – komen we dus slechts zes keer een passage tegen over de vermeende reïncarnatieopvatting van de katharen (als we volledig zijn tenminste). In drie gevallen gaat het evident om metempsychosis en in de andere drie gevallen is er geen expliciete toevoeging: of het om ingaan in een menselijk of dierlijk lichaam gaat kunnen we niet vaststellen.

De inquisitieverslagen van Jacques Fournier

In de verslagen van Jacques Fournier, inquisiteur van Pamiers van 1318 tot 1325, gaat het relatief vaak over het geloof in reïncarnatie. In negen van de 95 verslagen van de verhoren is er sprake van reïncarnatie. Dat is het geval in processtuk 18, 20, 28, 38, 39, 48, 65, 66, 70. Processtuk 65 werken we uit aan de hand van het beroemde dorpje Montailou van Emmanuel Le Roy Ladurie. In dit boek bespreekt Le Roy Ladurie onder meer de reïncarnatieleer van een der laatste perfecti met de naam Belibaste. Belibaste is gevlucht naar Spanje en wordt uiteindelijk gepakt dankzij het verraad van ene Arnaut Sicre. Het inquisitieverslag (proces 65) is gedateerd op 14 januari 1332 te Carcassonne. Ten overstaan van Jacques Fournier vertelt Sicre over de opvatting over reïncarnatie van Belibaste. Het is het waard om dit wat uitgebreider te citeren:

Toen maakte Satan, de vijand van God, lichamen van mensen waarin hij deze geesten (bedoeld zijn de engelen die uit de hemel zijn gevallen toen zij in opstand kwamen tegen God) opsloot opdat ze zich niets meer zouden herinneren van de heerlijkheid van de Vader. Wanneer deze geesten een tuniek (lichaam) verlaten, dat wil zeggen, zich reppen uit een lichaam, volledig naakt, verschrikt, lopen zij zo vlug dat, als een geest het lichaam te Valencia verlaat en in een ander dient binnen te dringen in het graafschap Foix, en het zou stortregenen over heel de weg, dan zouden nauwelijks drie druppels op hen vallen. Wanneer de geest zo verschrikt loopt, kruipt hij in de eerste vrije holte die hij kan vinden, dat wil zeggen in de buik van elk dier dat nog een levenloos embryo draagt: teef, konijn, merrie of om het even welk dier, of nog in de buik van een vrouw met dien verstande dat, zo deze geest verkeerd gehandeld heeft in zijn eerste lichaam, hij in een lichaam binnendringt van een woest dier; indien hij daarentegen geen kwaad gedaan heeft, dan treedt hij binnen in het lichaam van een vrouw. Zo gaan de geesten van tuniek tot tuniek tot ze intreden in een mooie tuniek, dat wil zeggen in een lichaam van een man of vrouw die begrip heeft van het Goede, en in die tuniek worden zij gered en, nadat zij uit deze tuniek zijn getreden (dat wil zeggen uit het lichaam van iemand van hun sekse) keren zij terug naar de Vader.

Een andere kathaar uit de entourage van Belibaste, Peire Maury, weet voor de inquisitie te melden dat Belibaste leert dat de aarde de hel is waar de mensen van 'tuniek tot tuniek' gaan. Maury vertelt er nog iets opmerkelijks bij: alleen mannen kunnen binnentreden in het Godsrijk. Vrouwen niet. Maar daar hebben de katharen een oplossing voor. De geesten van de parfaites worden na hun dood alsnog omgevormd tot een man. De verrader Arnaut Sicre gelooft maar half dat 'geesten van lichaam naar lichaam, van dier naar mens en van mens

naar dier verhuizen'. Hij wil bewijzen. Dan vertelt de bonhomme Belibaste het volgende verhaal. Ik paraphraseer:

Er was eens een moordenaar wiens geest na zijn dood naar het lichaam van een os ging. De geest van de os herinnert zich dat hij eens mens is geweest. Nadat de os sterft, treedt de geest binnen in het lichaam van een paard. Ergens verliest dat paard een hoefijzer. Ook de geest van het paard herinnert zich dat hij eens mens is geweest. In de volgende incarnatie is de geest weer mens en wordt uiteindelijk kathaar. De kathaar vindt het hoefijzer en zegt tegen zijn kompaan: dat was van mij toen ik een paard was.

Mythe, legende en volksgeloof gaan in dit verhaal hand in hand. Emmanuel Le Roy Ladurie geeft een analyse van dit verhaal. Volgens Le Roy Ladurie is het geloof in zielsverhuizing tamelijk algemeen in de Middeleeuwen, in ieder geval in Zuid-Frankrijk. Dieren zijn bezielde door goede of boze geesten. Mensengeesten kunnen kennelijk ook in dieren incarneren. In de os en het paard uit het verhaal schuilt een boze mensengeest. Maar dat lijkt eerder op animisme gekoppeld aan metempsychosis.

Conclusies

De bewijzen voor het feit dat de katharen in reïncarnatie geloven lijken niet erg sterk te zijn. In de eerste plaats kun je je afvragen of het geloof in (een vorm van) reïncarnatie specifiek is voor de katharen of dat het behoort tot het volksgeloof. Zou de inquisitie niet eenzelfde soort van verhalen te horen hebben gekregen wanneer ze een willekeurig iemand van de straat hadden geplukt? In de tweede plaats leveren de theologische bronnen van de tegenstanders van de katharen ook niet echt harde bewijzen. Gaat het nu om metempsychosis of metemso-matosis? Ten derde is het opmerkelijk dat de katharen zich in hun eigen geschriften niet uitspreken over reïncarnatie. Ze leren wel de pre-existentie van de ziel (of geest) die in een lichaam incarneert.

Reïncarnatie in de Kerk van het Oosten

In de achtste eeuw proberen Willibrordus en Bonifatius de Friezen in de Lage Landen met veel moeite tot het christendom te bekeren. Maar al een eeuw eerder, in 635, worden Nestoriaanse christenen groots onthaald aan het keizerlijke hof van China door keizer Tai-ts'ung. Op de gedenksteen die naar aanleiding van de komst van de nestoriaanse christenen is gemaakt in 781 staat te lezen: Kroniek van de Lichtreligie van Da Qin en haar verbreiding door heel China.

Da Qin betekent 'Uit het Westen'. Op de steen staan in het Syrisch onder meer de namen van zestig monniken – die dus uit het Westen komen. In 635 is Rome nog een onbeduidend bisdommetje en Willibrordus (658-739) is nog niet eens geboren.

Wanneer we onze oriëntatie verplaatsen naar de zijderoute, verschijnt er een christendom waar wij in het Westen nauwelijks iets van weten. Al in de tweede eeuw zijn er 'Thomaschristenen' in India. Volgens de overlevering is het christendom daar gebracht door de apostel Thomas. Eén van de ketterse opvattingen van de Thomaschristenen is dat zij geen enkele moeite hebben met reïncarnatie. Dat is ook wel logisch, want de Thomaschristenen wonen in een gebied waar het boeddhisme de overheersende godsdienst is. Er wordt wel verondersteld dat het Mahayana-boeddhisme – dat in de eerste eeuw voor en na Christus is ontstaan – beïnvloed is geweest door de Kerk van het Oosten. Een uitdagende gedachte! Reïncarnatie

is ook normaal voor het nestoriaanse christendom dat ooit tussen 300 en ca. 1300 een wereldkerk is geweest langs de zijderoute – tot in China toe dus. Verschillende vrouwen van de mongoolse vorsten op de steppen van China, Turkmenistan en Afghanistan zijn nestoriaanse christenen. In Europa heeft eeuwenlang de legende van de legendarische ‘priester Jan’ bestaan. Deze ‘priester Jan’ zou ergens in het Verre Oosten een christelijk koninkrijk hebben gesticht. Men wist in Europa dus van christenen in het verre Oosten. Dat kunnen nestoriaanse christenen zijn geweest of misschien ging de legende over het manichees christelijke koninkrijk van de Oeigoeren. In 762 bekeert de Oeigoerse vorst Bügü Khan zich tot het christendom – en zijn hele koninkrijk met hem. In 840 wordt het boeddhisme staatsgodsdienst. Ook de manicheese wereldkerk leert reïncarnatie. Met andere woorden: voor de ‘Kerk van het Oosten’ (nestorianen, manicheeërs, Thomaschristenen) is reïncarnatie en christendom geen enkel probleem.

De Jezussutra’s

In China zijn een aantal zogenaamde ‘Jezussutra’s’ gevonden. Teksten van de nestoriaanse christenen. Meestal in het Chinees, soms in het Sogdisch en Syrisch. We lezen over Jezus:

Daarom zond God zijn Koele Bries om over een uitverkoren jonge vrouw te komen, met de naam Mo Yan, die geen echtgenoot had, en zij werd zwanger. Heel de wereld was hier getuige van en begreep wat God had gewrocht. De macht van God is zo groot dat Hij een belichaamde geest kan scheppen en deze de weg kan wijzen naar het heldere, zuivere pad van het mededogen. Mo Yan schonk het leven aan een zoon en noemde hem Ye Su, die de Messias is en Koele Bries tot vader heeft.

‘Koele Bries’ is natuurlijk de Heilige Geest. Elders in de Sutra’s wordt de Heilige Geest gelijk gesteld aan de Tao. In de manicheese literatuur wordt de geest van God gelijk gesteld aan de God van de steppe Tangrin. Het ‘zuivere pad der mededogen’ verwijst natuurlijk naar het Mahayana-boeddhisme.

In deze vierde Jezussutra wordt verteld dat Jezus stierf op Chi-Chu. Dat is Golgotha. Waarom?

De Messias leverde zijn lichaam uit aan de verdorvenen, voor het heil van alle levende wezens. Hierdoor weet heel de wereld dat elk leven even teer is als een kaarsvlam. In zijn mededogen offerde Hij zijn leven..

Christus is de Heer van het mededogen. Hij is de verlosser van het karma. In een liturgische hymne met de titel Christelijk liturgie ter ere van de Drie Heilige Machten lezen we:

*Vandaag overpeins ik Uw genadig mededogen,
Verheug mij in Uw dauw, die heel ons land bedekt:
Messias, Heilige Zoon van de hoogst Geëerde,
In Wie talloze lijdenden worden gered.*

*Hoogste Koning, Wil van alle tijden,
Meedogend Vreugdelam,
Dat alle lijdenden liefheeft,
En onbevreesd strijdt voor ons allemaal:
Verlos ons van het karma van onze levens,
Breng ons terug tot onze oernatuur,
Gered uit alle gevaren om ons heen.*

De boeddhistische connotaties zijn evident: het lijden aan het samsara, het mededogen, karma en oernatuur (Boeddhana-tuur). En de zin ‘verlos ons van het karma van onze levens’ lijkt op een variatie van ‘verlos ons van het kwade’ uit het Onze Vader. De boodschap van Jezus wordt geplaatst in de

context van het onthechten van de begeerten van deze wereld. En dat niet alleen. Het Taoïstische wu-wei (niet-handelen) komen we ook tegen: Daarom leer Ik: onthoud u van begeerte, en handel zonder handelen; voorkomt dat u denkt aan dingen die u verontrusten, opdat u de Bron van het zuivere, lege zijn kunt binnengaan. Onthecht u van alles wat u verontrust en afleidt en wees zo zuiver als een die in zuivere leegte ademt. Deze [bewustzijns]toestand is de Poort naar Verlichting – het is de Weg naar vrede en gelukzaligheid.

We vinden in het nestoriaanse christendom in China zowel taoïstische als boeddhistische elementen terug. En Christus. En reïncarnatie en karma. ‘De ziel heeft een stoffelijk gewaad nodig’ om zich te ontwikkelen. Want handelen kun je alleen in een stoffelijk lichaam. En door te handelen kun je ‘slecht’ karma omzetten in ‘goed’ karma. ‘Dit is de enige wereld waarin u positief karma kunt ontwikkelen’.

In zijn lijden aan het kruis heeft Christus ons verlost van het karma: Al wat leeft, ondervindt de karmische gevolgen van vroege levens. God leed onduldbare pijnen opdat allen van hun karma zouden worden bevrijd..

Degenen die niet het Pad van Christus volgen ‘komen uiteindelijk in handen van koning Yama, de god van oordeel en wedergeboorte’. Het Soetra over Jezus Christus, hoofdstuk IV, vat samen waar het Pad van Jezus Christus uit bestaat. Dat is onder meer:

Als een arme u om geld smeekt, geef dan met gulle hand. Als u geen geld hebt, wees dan zo hoffelijk uit te leggen waarom u hem maar een beetje kunt helpen. Als iemand ernstig ziek of gehandicapt is, drijf dan niet de spot met hem, want dit is het gevolg van (negatief) karma en er behoort niet de spot mee te worden gedreven. Lach niet om arme mensen die in lompen gekleed gaan.

Dit is pas mededogen met de schepselen! En Jezus is het voorbeeld. Want Jezus is de Wet. Jezus is het Tao. De vier essentiële Wetten zijn: niet-begeren, niet-handelen, niet-vroomdoen, niet-oordelen, legt Jezus aan Petrus uit. Het resultaat is dat de wedergeboorte getranscendeerd wordt en men verlicht is. En dus is men bevrijd van het rad der wedergeboorte.

Besluit

Dat het christendom en karma/reïncarnatie onverenigbaar zijn is een opvatting die typisch is voor het westerse christendom. Voor de ‘Kerk van het Oosten’ gaan christendom en karma/reïncarnatie heel goed samen. In het klassieke Therevada-boeddhisme is het pad naar verlichting een eenzame weg die de enkeling door vele incarnaties heen leidt naar de verlichting. Het Mahayana-boeddhisme is daar een reactie op. Het Mahayana-boeddhisme heeft het mededogen hoog in het vaandel staan. En het ‘christelijk-boeddhisme’ van de Kerk van het Oosten gaat nog een stapje verder. Christus is de ‘Heer van het karma’, door zijn leer en sterven zijn we in principe bevrijd van het samsara. Tenminste, wanneer wij zijn Pad volgen. Maar of we dat doen – ja, ook dat is een karmische zaak schrijft de Sutra Terugkeer naar de Oernatuur.

Noot van de redactie

Al ervaren wij dit hoofdstuk als prettig leesbaar, klein van omvang is het niet. Vanwege deze reden is het gehele notenapparaat niet overgenomen. Dit vind u natuurlijk wel terug in het boek zelf.

* * *

God heeft het universum niet geschapen, het universum scheidt uit Zichzelf

Aat-Lambèrt de Kwant

Er lijkt steeds meer ruimte te ontstaan voor de idee van een alomvattend, kosmisch bewustzijn en dat wat op aarde gebeurt is een gevolg van de planetaire veranderingen. Grimmig, noemt de spiritueel denker Deepak Chopra de houding ‘die de wetenschap ons heeft ingeprent’. Volgens die attitude ‘is de menselijke identiteit in een uitdijend universum klein en zelfs pathetisch’. En dat betreurt hij. We moeten volgens hem ‘een nieuw thuis vinden’ in het universum. Zo kunnen we ontvankelijk zijn voor optimisme en ware hoop.

Het is fascinerend te zien hoe de kwantumfysica de verenigd veldtheorie ontwikkelde met als doel te verklaren hoe alle verschijnselen en materie in het universum ontstaan uit een onveranderlijke bron van pure energie ⁽¹⁾.

In dit artikel enkele complementaire visies hierop.

Ons zonnestelsel bevindt zich op dit moment in een fase-overgang

Planetaire veranderingen in onze universa en metaversa, hebben ook gevolgen voor wat er op aarde gebeurt, maar in de visie van Veda-deskundige Kush Visser ⁽²⁾, is het ook weer wederkerig omdat alles in het universum met elkaar is verbonden. Mens, omgeving, aarde, planeten, zonnestelsel, universum, staan allen met elkaar in verbinding. Het zijn volgens hem niet enkel de planetaire veranderingen die ons beïnvloeden; wij beïnvloeden ook alles. En uiteindelijk is het onze kwaliteit van leven en onze kwaliteit van bewustzijn die veranderingen veroorzaken en in gang zetten. “Uiteraard hebben de planeten ook invloed op ons, maar het is voornamelijk ons bewustzijn dat alles creëert. De chaos hier op aarde wordt in de eerste plaats veroorzaakt door onszelf. Tegelijkertijd zijn er ook die planetaire invloeden, zoals de transformatie van de zon en het zonnestelsel, die op dit moment een rol spelen. Samenvattend kun je zeggen dat wij het universum zijn, wij zijn de planeet aarde.”

Tegelijkertijd zien we, zo zegt Visser, ook dat steeds meer mensen zich verder innerlijk willen gaan ontwikkelen om zo na te gaan wie ze in wezen zijn en wat ze hier op deze planeet doen. Zo bezien is er toch ook sprake van een spirituele groei waardoor er toch nog hoop is voor deze wereld. Natuurlijk verkeert de wereld nu in een grote crisis, maar een crisis kan ook weer een uitdaging zijn om daar weer uit te komen.

Volgens Visser waren er vele jaren geleden heel mooie beschavingen op aarde, waaronder de Vedische beschaving. Het was een gouden tijd van samen delen en elkaar volledig respecteren. Hij beweert niet dat die tijd weer helemaal gaat terugkeren; de evolutie gaat gewoon door, maar er zijn wel signalen dat we transformeren naar een nieuwe gouden periode voor de mensheid, waar heel andere waarden en normen gelden dan op dit moment. Vanuit zowel de Maya als de Vedatraditie, zijn heel duidelijke voorspellingen gedaan, dat we er vanuit mogen gaan dat zo’n nieuwe periode er aan zit te komen. De wijsheid van de Veda’s kan, in zijn visie, eenvoudigweg niet verloren gaan, omdat zij de uitdrukking van het universum is en inherent aan het universum. Maar ze kan mense-

lijk gezien wel in de vergetelheid raken en dat is wat in de loop van de tijd is gebeurd.

Was er wel een oerknal?

Ook Kush Visser vindt het opmerkelijk dat steeds meer wetenschappers gaan inzien dat ze deel uitmaken van één groot geheel. Ze zijn nu aan het ontdekken dat onze planeet ook een intelligent geheel is, een organisatie, of een proces met een geheel. Ons grote probleem als mens is volgens hem, dat wij, zoals dit ook in de Vedische geschriften tot uitdrukking komt, zo’n lange tijd afgescheiden zijn geweest van dit grotere geheel en allemaal op een eilandje zijn gaan zitten met ons eigen ego-tje. Maar langzamerhand gaan we ontdekken dat we onderdeel zijn van dat veel grotere geheel en dat al die onderdelen in zowel het universum als op aarde, elkaar voortdurend beïnvloeden. Het zijn dus niet enkel de planetaire veranderingen die ons beïnvloeden; wij zijn die planeten, wij zijn de zon, wij zijn de maan, wij zijn de aarde. Zodra we dit meer in ons bewustzijn integreren gaan we heel anders met alles om. De Veda’s zijn er heel duidelijk over dat vóór de schepping van het universum en de universa, de intelligentie in die tijd al aanwezig was. De Veda’s spreken zelf niet van de oerknal en je zou je zelfs kunnen afvragen of er ooit wel een oerknal geweest is. We spreken over de oerknal op het fysieke niveau dat een uitdrukking is van de creatieve intelligentie in het universum; je kunt dat het goddelijke noemen, of hoe dan ook, maar het is het goddelijke geweest, de goddelijke intelligentie die het plan ontworpen heeft om ook de fysieke universa te laten ontstaan en te laten groeien en te evalueren. Maar uiteindelijk komt het allemaal weer terug bij onszelf want wij zijn zelf dat goddelijke. Wij zijn die totaliteit, alles is bewustzijn en omdat wij op ons zintuiglijke niveau functioneren, zien wij alles als materie, maar dit is een onvolledige waarneming van de realiteit.

Een zaadje van kosmische energie

Krijn Koetsveld ⁽³⁾ deelt de visie van het alomvattend, kosmisch bewustzijn. wijst op de verschillende Maya-kalenders waarvan er één was (‘The Long Count’) die aantoonde dat er sinds de oerknal sprake was van een versnelling, een verhoging van de frequentie die steeds is doorgegaan tot het einde van die kalender. Het ging dus steeds sneller tot het op een hoger niveau bleef hangen. Een opmerkelijke verandering die zij al lang geleden voorspeld hebben, zegt Koetsveld. “Als je vraagt wat die versnelling nu betekent, hoef je alleen maar te kijken wat er momenteel in de maatschappij gebeurt. Mensen hebben het gevoel dat alles steeds sneller gaat. Een aantal mensen vertellen mij ook dat ze na 21 december 2012 het gevoel hadden dat er een soort rust was maar ook de ervaring hadden dat de tijd nog sneller verliep. Dit heeft inderdaad te maken met de veranderende planetaire gebeurtenissen, zoals dit blijkt uit de andere Maya-kalenders, de cyclische kalenders. Eén van die kalenders, de Alautun, bestaat uit vier keer drieënzestig miljoen jaar. Het is dan ook de langste kalender.”

In zijn totaliteit is dit in de visie van de Maya's de tijd waarin het hele melkwegstelsel één rondje maakt. In feite is dit dus één uur op de klok van het melkwegstelsel. Koetsveld wijst hierbij op de wetenschap die stelt dat in tweehonderdvijftig tot driehonderd miljoen jaar het melkwegstelsel één keer rond gaat. "De Maya's wisten dit dus al te duiden. Met die vier keer drieënzestig miljoen jaar leggen ze de nadruk op vier momenten, net zoals we op aarde spreken van vier seizoenen. Bij een cyclische kalender vraag je je af waar die begint en eindigt, maar zij zeggen dat zich op het moment van 21 december 2012 iets unieks voordeed. De schijf waarin de planeten om de zon draaien staat zestig graden scheef ten opzichte van de schijf waarin alle zonnestelsels (het melkwegstelsel) om het centrum, het zwarte gat draaien. Er is één moment, het punt waar ze elkaar snijden, waarop alle planeten in ons zonnestelsel ook nog eens op één rij stonden. Dat was 21 december 2012. En dat is volgens mij een heel belangrijk moment, want het laat zien dat de kosmische energie die uit het centrum van de Melkweg komt, langs al die planeten gaat die op één rij staan. Door de zwaartekracht van de planeten wordt deze energie steeds meer geconcentreerd tot een soort laserstraal, die de aarde bereikt, die net als altijd ronddraait."

Koetsveld wijst erop dat op die lijn die aangeraakt wordt door die stroom energie, enkele grote en oude piramidecomplexen voorkomen. Die energie prikt als het ware een soort acupunctuur via die piramidecomplexen diep in het lichaam van de aarde. Hij noemt dit een zaadje gepland van kosmische energie dat zich verder gaat ontwikkelen en verder gaat groeien en vorm gaat aannemen. "Ik heb dan ook het gevoel dat door die grote veranderingen waarmee we te maken hebben, we de oude wereld los hebben gelaten en dat we nu in tussenfase verkeren waarin we allemaal langzaam maar zeker tot ontwikkeling gaan komen. Sommigen zeggen dat dit ergens in mei zijn z'n beslag gaat krijgen maar ik heb het idee dat het langer gaat duren. Mensen voelen dat we niet meer in dat oude stuk zitten en dat het nieuwe er nog niet is en worden daar wat onzeker van."

Wat Koetsveld heel interessant vindt, is dat archeologen hebben laten zien dat er in die cyclus van drieënzestig miljoen jaar duidelijke veranderingen in de sedimenten voorkomen. Dat er bijvoorbeeld in één keer heel veel diersoorten zijn uitgestorven maar ook dat er veel planten zijn veranderd. Er zitten dus linken tussen en in die zin kunnen we gevoelig aannemen dat de Maya's geen onzin vertelden. We spreken over processen die zich voltrekken over miljoenen jaren maar op het niveau van ons dagbewustzijn hebben we het gevoel dat er niets veranderd is.

"Mensen spreken van 'het einde van', maar de Maya's spreken van de frequentie die omhoog gaat tot een bepaald niveau. Ook dit is een heel bijzonder gegeven dat we nog niet goed kunnen duiden, maar dat betekent geen einde maar een eind van de versnelling. We vinden die processen ook terug in de oude Veda's, waarin van een moment van schepping wordt gesproken en daarna van een grote groei, van ontwikkeling, gevolg door een periode van afbraak."

Krijn Koetsveld vindt het heel intrigerend dat wat wetenschappers vandaag de dag in vrijwel iedere tak van de wetenschap ontdekken. Het zet volgens hem alle basisaannamen over de aard van materie en de werkelijkheid op zijn kop. Het universum is niet een wereld van afgescheiden dingen en gebeurtenissen, maar is een kosmos die verbonden en coherent

is. Dit lijkt sterk op de visies van de vroegste spirituele tradities waarin de fysieke wereld en de spirituele ervaringen beiden aspecten waren van dezelfde realiteit en waarin de mens en het universum één waren.

"Het gevoel van heilige eenheid die ervaren werd door onze voorvaders, en misplaatst gevonden en weg werd gehoord door onze materialistische voorvaders, kan in ere hersteld worden, zodat de mensheid zich weer thuis kan gaan voelen in het universum."

Er was bewustzijn vóór de oerknal

De mythische mens was volgens Marcel Messing⁽⁴⁾ nog sterk verbonden met het veld van de kosmos. Het is fascinerend te zien dat wetenschappers dit weer zijn gaan ontdekken. Hij wijst op het boek 'Het Veld' van McTaggart⁽⁵⁾ waarin wetenschappelijk werd aangetoond dat alles met alles verbonden is en dat nulpunt energie genoemd wordt. Hij wijst op de theoretisch natuurkundige Brian Greene, die verder gaat dan de atheïstische visie van Stephen Hawking, maar minder aandacht krijgt. Greene⁽⁶⁾ publiceerde *The Elegant Universe* en *The Fabric of the Cosmos*, waarin hij via de snarentheorie eigenlijk aantoonde dat alles bestaat uit een veld van ongelooflijk kleine partikeltjes, die verzinken in nulpuntenergie.

Greene heeft volgens Messing eigenlijk aangetoond dat ook een oude filosoof als Pythagoras al sprak van de zeven-snarige harmonie der sferen en dat alles in het universum met elkaar meeklinkt. Er is dus één levend organisme en ook wel de harmonie der sferen wordt genoemd.

"Als er nu iets negatiefs op aarde gebeurt waardoor mensen via bijvoorbeeld terreur in de angst worden gedreven, verlaagt zich het bewustzijn waardoor ze in een afgescheiden veld van bewustzijn terecht komen, wat ook de opzet is van de mensen die daar kennis van hebben. Dit afgescheiden veld van bewustzijn maakt het onmogelijk dat de lichtpartikels, waarover professor Popp⁽⁷⁾ al schreef, hen bereiken. Wat wij hier op aarde doen heeft inderdaad ook gevolgen in de universa, zoals de zenmeesters vroeger al zeiden: als ik mijn vinger ophef naar het universum, verandert het hele universum. Alles is met elkaar verbonden. In het boeddhisme heb ik geleerd over afhankelijke oorsprong; alles is afhankelijk van elkaar."

Marcel Messing vindt het fascinerend dat we nu gaan ontdekken dat de grondleggende kracht van het universum bewustzijn is.

"De Veda's hadden allang ontdekt dat het universum, alle universa, zijn verbonden door de kracht van bewustzijn of zoals we hebben herontdekt. Het begrip Akasha was dus al bekend bij de oude zieners, dat uit de kracht van de trilling de universa voortkomen. We beginnen nu ook te ontdekken dat vóór de big bang, er een stille kracht was die alle scheppende energie voortbracht en dat dit bewustzijn is. We zijn dus wel degelijk een bezielde universum. We zijn bezielde wezens die met allen en alles zijn verbonden. Als Mellen dus zegt dat hij tijdens zijn bijna doodervaring tot voorbij de oerknal is geweest, moeten we dit wel serieus nemen, want daarvoor was er ook al bewustzijn.

Bewustzijn is de enige drijvende kracht en het alles omvatende, nooit geboren, en kan nooit sterven. Als Mellen dus werd uitgelachen door wat hij heeft ervaren, maakt degene die dit bespot, zichzelf bespottelijk.

Wat de mystici hebben ervaren correspondeert volledig met een levend bewust heelal dat altijd was en altijd blijven

zal. De grote zieners, de rishi's werkten vanuit superbewustzijn die zich in verschillende lagen kan openbaren. De ouden wisten meer, waren veel bewuster en met onze technologie gaan we ontdekken wat de ouden al wisten. In de Veda's staat uitdrukkelijk, en dat vind je ook terug in de Upanishads, dat in de mens die tot vervulling van bewustzijn komt, de Veda vervuld is. Het zijn de rivieren die om hem heen stromen, maar de bladeren van de kennis heeft hij niet meer nodig omdat hij in het water van de Veda's staat."

Zoals Thomas Mellen het zelf beschrijft:

"Het was het mooiste wat ik ooit gezien heb, gewoon (zijn stem beeft), ik ging er gewoon in en (zijn stem hapert), het was gewoon overweldigend (hij snakt naar adem), het leek op alle liefde die je ooit gewild hebt en het was het soort liefde die geneest, heel maakt, regenerereert. En hoe meer ik erin ging, hoe meer ik gewoon zei 'Ik wil weten, ik wil echt weten wat er gaande is.' En ik werd opgenomen in het Licht, en tot mijn verbazing, erdoorheen, bam! Op dat moment leek het alsof ik ergens heen werd gedreven. Ik weet niet of ik ergens in de ruimte bewoog, maar plotseling kon ik de wereld zien wegvliegen, ik kon het zonnestelsel zien wegvliegen, ik kon toen melkwegstelsels zien en – het ging zo maar door.

Uiteindelijk kreeg ik het gevoel dat ik door alles heenging dat ooit geweest was. Ik zal het allemaal – melkwegstelsels werden sterretjes en superclusters van melkwegstelsels, en werelden na werelden, en energierijken – het was gewoon een verbijsterend schouwspel. En ik had het gevoel alsof ik ergens de hoogte in schoot, maar ik denk eigenlijk dat het mijn bewustzijn was dat zich zo snel verruimde. En het gebeurde zo snel maar het was in zulk detail dat er een ander licht recht op me afkwam en toen ik dit licht bereikte, was het alsof (pauze) ik oploste of zoiets. En ik begreep op dat moment dat ik voorbij de oerknal was. Dat was het eerste licht ooit en ik ging door de oerknal heen. Dat gebeurde er. Ik ging door dat membraan in – wat ik denk dat de aloude mensen de Leegte noemen. Plotseling was ik in deze leegte en ik was mij bewust van alles dat ooit geschapen was. Het was alsof ik door Gods ogen keek, alsof ik God geworden was. Plotseling was ik niet meer ik. Het enige wat ik kan zeggen is dat ik door Gods ogen keek.

En plotseling wist ik waarom iedere atoom er was, en ik kon alles zien. En ik bleef in die ruimte, ik weet niet hoe lang. En ik weet dat daar iets heel dieps gebeurde."

Noten

- (1) — Bron: Trouw 18 april 2013.
- (2) — Narada Kush Visser is auteur van een aantal boeken over verschillende aspecten van de Veda's en schreef ook het boek *De spirituele betekenis van het epos Ramayan*. Hij schreef daarnaast drie boeken voor kinderen met als hoofdfiguren Prins Rama, Arjuna en Hanuman. www.naradakush.nl.
- (3) — Over de theorie van de drie bewustzijnsvormen heeft Krijn Koetsveld het boek 'Volgroeid Bewustzijn' geschreven. De drie bewustzijnsvormen worden uitgewerkt in een lezing en meerdere workshops. Zie www.cobos.nl en www.bewustzijnsvormen.nl.
- (4) — Marcel Messing (1945) studeerde culturele antropologie, filosofie en vergelijkende godsdienstwetenschappen aan de universiteit van Nijmegen. Hij was dertien jaar docent in het hoger onderwijs, daarna enkele jaren wetenschappelijk medewerker in de Bibliotheca Philosophica Hermetica in Amsterdam. Hij schrijft boeken en geeft lezingen over verschillende aspecten van oosterse en westerse esoterische tradities.
- (5) — Lynne McTaggart, *Het Veld. De zoektocht naar de geheime kracht van het universum*. Ankh-Hermes 2004.
- (6) — Brian Greene is theoretisch natuurkundige en een van de befaamde snaartheoretici. Hij verwierf bekendheid bij een breder publiek door zijn populair-wetenschappelijke boeken 'The Elegant Universe' en 'The Fabric of the Cosmos' met een daaraan gerelateerde tv-special van PBS. Sinds 1996 is hij hoogleraar aan de Columbia-universiteit.
- (7) — In de jaren zeventig heeft de Duitse prof. Fritz-Albert Popp, directeur van het International Institute for Biophysics (IIB) in Neuss, Duitsland, kunnen aantonen dat cellen communiceren via licht. Dr. Popp zag dat de cellen fungeren als een soort radiozender. Zij zenden regelmatig lichtflitsen of fotonen uit, en geven op deze manier informatie aan de omgeving. De fotonen die uit levende organismen komen noemde Popp 'biofotonen'. Dit licht is een elektromagnetische golf en genereert een elektromagnetisch veld. Met een speciaal ontwikkeld apparaat slaagde hij erin om het licht, dat een cel uitzendt, te fotograferen.

Literatuur:

- Ervin Laszlo, *Bezielde Kosmos. Nieuwe wetenschappelijke visie op leven en bewustzijn in het universum*, Ankh-Hermes 2005.
- Amit Goswami, *Creatieve evolutie*, Ankh-Hermes 2009.

* * *

De Melkweg van horizon tot horizon gefotografeerd met een ultragroothoeklenzen. Dit is een tijdopname, waardoor de voorgrond nog zichtbaar is geworden. Met het blote oog kunnen mensen 's avonds nauwelijks kleuren waarnemen. Met de camera kunnen die kleuren wel worden vastgelegd.

Inleiding in de vedische wetenschap de holistische benadering van bestaan en bewustzijn

Kush Visser

De Indiase traditie van wijsheid kent een aantal geschriften dat de Veda's wordt genoemd. In moderne commentaren worden ze meestal simpelweg gekenmerkt als lofzangen voor de goden. Ze worden dan opgevat als een soort primitieve, weliswaar heilige geschriften, die ooit als gebedsboek hebben dienst gedaan (en wellicht nog doen) en die weinig of geen aansluiting meer hebben bij deze tijd. Bovendien lijken de in de Veda's beschreven rituele handelingen al helemaal niet meer te passen in het snelle, moderne leven van alledag. Zelfs in India, de bakermat van de Vedische wijsheid, gunnen veel mensen zich er geen tijd meer voor. Dat heeft alles te maken met het feit dat de oorspronkelijke, diepere betekenis van de Veda's al lang geleden voor de mensheid verloren is gegaan.

Veda als goddelijke openbaring

Het woord Veda komt van de wortel Vida en betekent eenvoudig: kennis, weten. Woorden in onze eigen taal, zoals wet, weten, visie en video zijn ervan afgeleid. De Veda is de kennis van het leven die alles omvat en in perfect gestructureerde, opeenvolgende stappen wordt uiteengezet. Alle zorg werd eraan besteed de oude Vedische geschriften in hun oorspronkelijke opzet, structuur en indeling te handhaven en het is heel fortuinlijk dat wij nu nog steeds over een belangrijk deel van de teksten kunnen beschikken.

Door de eeuwen heen is het de taak van de Brahmaanse priesters geweest de Vedische kennis te bewaren. Door de mantra's of verzen dagelijks te reciteren werden ze in alle zuiverheid doorgegeven aan het nageslacht. Nadat enkele duizenden jaren geleden de Veda's aan het papier werden toevertrouwd, konden ook anderen van haar kennis nemen en ze, meestal op een intellectuele wijze, interpreteren. Los van het soms autoritaire of anderszins ongepaste gedrag van Brahmanen, heeft dat de zuiverheid van de interpretatie van de Vedische wijsheid geen goed gedaan. Sindsdien is ze in het menselijk bewustzijn steeds meer vervaagd en is haar ware, diepere betekenis tenslotte volledig naar de achtergrond gedrongen.

Hoewel de Veda's meer kennis bevatten dan de hele moderne wetenschap bij elkaar, komt het maar zelden voor dat een wetenschapper belang stelt in hun werkelijke inhoud. Dat komt omdat de Veda bij lange na niet voldoet aan het referentiekader van de moderne wetenschapper. Haar taal- en woordgebruik is ontoegankelijk voor buitenstaanders en haar wijze van onderzoek is holistisch, dat wil zeggen dat ze compleet is in zichzelf. Sterker nog: al haar onderdelen zijn compleet in zichzelf. Hiermee onderscheidt ze zich van de moderne benaderingen van onderzoek. In de moderne wetenschap voert het intellect de boventoon. Men noemt dit de objectieve benadering van onderzoek, maar hoe objectief is ons intellect? Ver-

der bemoeit de moderne wetenschap zich alleen met onderzoek van zaken die de buitenwereld betreffen en is ze per definitie fragmentarisch. Fragmentarisch wil zeggen dat ze een klein stukje van een grote puzzel in beeld probeert te brengen zonder de hele puzzel daarbij te betrekken. Niemand die zich druk maakt over wat al die stukjes in het kader van de totaliteit van kennis te betekenen hebben. Studie van de takken van moderne wetenschap en de oneindige hoeveelheid geïsoleerde takjes van die takken kunnen vrijwel geen enkele student echte bevrediging geven. Ze geven hem of haar immers helemaal geen inzicht in de totaliteit van het bestaan, wat de relaties onderling zijn van de vakgebieden of wat de connectie met de onderzoeker zelf is.

De Vedische geschriften verklaren het ontstaan, verloop en weer teniet gaan van de hele schepping – een proces dat zich oneindig vele keren herhaalt. De Rig Veda, de oudste optekening van de mensheid en het belangrijkste geschrift van alle Vedische literatuur, zegt: *'Eerst is er Brahman, de Heer van allen, samen met het Woord, en waarlijk het Woord is Brahman.'*

Het Woord is Veda en Veda is het Woord (vergelijk het begin van het Johannes Evangelie). De volmaakte kennis van het bestaan blijkt beschikbaar in de klanken, structuur en opeenvolging van de Vedische hymnen. Ze wordt zichtbaar door de volmaakte volgorde waarin deze klanken zijn geplaatst en de wijze waarop de Vedische hymnen zijn ingedeeld in verzen, paragrafen en hoofdstukken. Deze structuur van de Veda is onverwoestbaar en dat heeft het mogelijk gemaakt dat haar essentie door alle tijden heen en voor alle generaties bewaard is gebleven. (zie figuur 1)

Begeeft de moderne wetenschapper zich bij voorkeur in de onoverzichtelijke gebieden van fragmentarische kennis, de Veda overziet het geheel en er is niets dat buiten haar bestaat of kan bestaan. Alles wat de moderne wetenschapper voor onoplosbare raadsels plaatst en alles wat hij nog meer zou willen

VIER VEDA'S	INVALSHOEK	LEVENSGBIED
RIG VEDA	Heelheid van bestaan en bewustzijn	Lichaam, Geest en Ziel
SAMA VEDA	Heelheid van de Kenner (subject)	Klank, Spraak
YAJUR VEDA	Heelheid van het proces van Kennen	Activiteit, Transformatie
ATHARVA VEDA	Heelheid van het Gekende (object)	Omgeving, Universum

Fig. 1 — Naast de Rig Veda bestaan er nog drie basisgeschriften: Sama Veda, Yajur Veda en Atharva Veda, die alle drie vanuit een specifieke invalshoek de volledige wijsheid van het leven belichten.

onderzoeken, is al in de Veda – miljoenen jaren voor zijn bestaan – in detail uiteengezet. Maar alleen hij (of zij) die de taal van de Veda verstaat, alleen tot hem kan de Veda zich openen en haar ontelbare geheimen prijs geven. Anders gezegd: alleen voor hen die op hetzelfde bewustzijnsniveau van de Veda functioneren en zich haar op het eerste gezicht onwetenschappelijke taalgebruik eigen kunnen maken, kan de diepere betekenis van de Veda tot leven komen. (In mijn boek *'De Veda's voor iedereen'*, Saraswati Art Publishers, Amsterdam 2008, ga ik hier dieper op in).

Reikwijdte van de Veda's

Er zijn veel manieren om de Veda's onder de loep te nemen. We kunnen haar bezien vanuit het gezichtspunt van een oud overblijfsel uit het tijdperk van een religie die zich door veelgodendom kenmerkte. Of we proberen de betekenis van de verzen en woorden te verklaren, maar dit zijn slechts onderdelen van een holistische benadering. Overigens hebben de meeste commentatoren zich altijd hiertoe beperkt. Maar de Veda's zijn veel méér dan alleen de betekenis van de woorden. Ze vormen de visie, het proces en de structuur van alle kennis. Ze bevatten de hardware en de software van het leven. Ze omvatten alle mogelijke kennis die een mens kan bevatten. Ze zijn het doel van alle moderne takken van wetenschap bij elkaar. Ze verklaren het bestaan vanuit de bron van het bestaan, dezelfde bron waarnaar de moderne natuurkundigen al decennia lang zoeken. (Die bron ligt in onszelf, maar dat hebben onze moderne wetenschappers nog niet willen ontdekken).

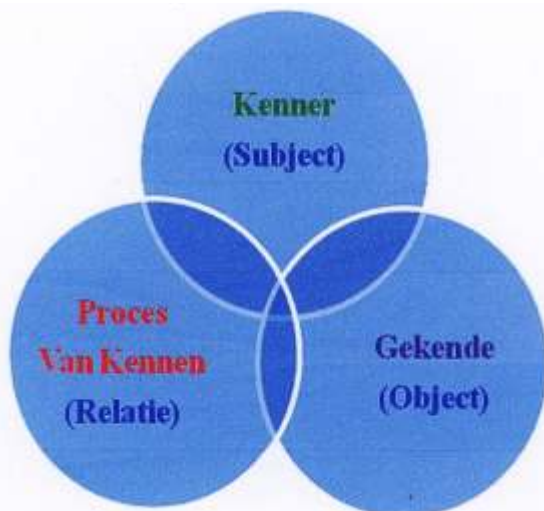

Fig. 2 — De Veda's omvatten het geheel van de kennis van de kenner, het proces van kennen en het gekende. Ze bevatten een volledige verklaring van bewustzijn (kenvermogen), energie (transformatie) en materie (stoffelijke wereld). In subjectieve zin geven ze alle kennis over wie we zijn, waar we vandaan komen en waar we naar toe gaan.

Het zijn de oude zieners of Rishi's geweest die het vermogen bezaten de werking van het scheppingsproces, zowel in de natuur als in de mens zelf, direct te schouwen. Aldus waren zij door middel van hun multidimensionale bewustzijn verbonden met de goddelijke sferen en konden zij daarmee rechtstreeks communiceren. Zij droegen hun kennis uit met als doel de eeuwige wet van het leven te handhaven en te beschermen, vrij van iedere gedachte aan zelfverheerlijking. Samen staan zij bekend als de eeuwenoude, Vedische traditie van leermeesters en het zijn hun universele inzichten die systematisch in de Vedische geschriften zijn opgetekend.

Historisch perspectief

Ruim 5000 jaar geleden kondigde Heer Krishna aan het eind van de grote oorlog van Kurukshetra het tijdperk van Kali Yuga (ijzeren tijdperk) aan. In die tijd voorzag men al dat de wijsheid van het leven gedoemd was geleidelijk verloren te gaan en zocht men naar oplossingen de Veda's in hun oorspronkelijke vorm te bewaren. Uiteindelijk werden ze op schrift gezet. En nog weer later greep men terug op het schrijven van commentaren op de Veda's, waardoor de Brâhmana's, de Upanishads, de Vedanta en andere onderdelen van de Vedische literatuur het levenslicht zagen. Kali Yuga, het tijdperk van onwetendheid, is ook het tijdperk dat weer vooraf gaat aan Sat Yuga, het gouden tijdperk.

Fig. 3 — Binnen de zeer lange tijdperken van de mensheid zijn er voortdurend opkomende en neerdalende perioden van wijsheid. Zoals we tegenwoordig kunnen vaststellen gaan deze schommelingen in het menselijk bewustzijn gepaard met daarmee samenhangende, soms dramatische klimatologische en planetaire veranderingen.

Sat Yuga, het gouden tijdperk, was de periode waarin de Veda in zeer hoog aanzien stond en op het niveau van het menselijk bewustzijn werd ervaren. Al vanaf de oertijd van de mens werden de Vedische hymnen mondeling overgedragen van vader op zoon in de families der Brahmanen (priesters). Tegelijk werden de voorvaders vereerd en de rituelen die daarbij hoorden, vormden voor een belangrijk deel de basis van de Vedische cultuur en het hechte familieleven dat daar deel van uitmaakte. De priesters, die de religieuze diensten leidden, werden als de autoriteiten gezien in het bewaken en uitvoeren van de offerandes. Mede omdat zij de Vedische wijsheid geheim hielden en binnen eigen kring bewaarden en doorgaven, verkregen zij een belangrijke, aparte status binnen de Vedische gemeenschap. Zo ontwikkelde zich gaandeweg een blijvende verdeling van de maatschappij in vier categorieën, de brahmanen (priesters), de ksatriyas (krijgers), de vaisyas (boeren en kooplieden) en de sudras (dienaren).

De restanten van een zeer hoge beschaving waren nog aanwezig toen 1000-800 jaar voor Chr. de Ariërs, afkomstig uit Centraal-Azië, het subcontinent binnenvielen en zich in het noorden van India vestigden. Zeker is dat de Vedische beschaving allang voor deze invallen tot zeer grote bloei was gekomen. Verder staat vast dat beide culturen zich vermengden en goden en halfgoden vereerden door middel van gebed, recitatie en offerande. En niet lang nadat de Ariërs India waren binnengevallen werden de Veda's op schrift gesteld om ze voor het nageslacht te bewaren (800-600 v. Chr.).

Wetenschap en Religie

In het Hindoeïsme, dat in zijn algemeenheid als een religieuze toepassing van de Veda's wordt beschouwd, worden Vedische kenmerken en oeroude gebruiken nog steeds door honderden miljoenen gelovigen over de hele wereld beleden. Het unieke van het Hindoeïsme is dat ze rechtstreeks uit de Veda's is ontsproten. Dat verklaart waarom het Hindoeïsme, in tegenstelling tot alle andere wereldgodsdiensten, geen stichter kent. Het

is niet gebaseerd op de ervaringen van één persoon of een groep van personen, maar op de tijdloze Veda zelf, die door de intuïtie en het uitzonderlijke vermogen van de oude zieners aan de mensheid is geopenbaard. Met haar verenigende kracht, haar alomvattendheid en haar universele benadering van geweldloosheid omarmt ze alle overtuigingen en alle vormen van spirituele of religieuze ervaring.

Westerse geleerden en filosofen hebben de grootsheid van de Vedische kennis vaak onderkend en haar op inspirerende wijze beschreven. Zij legden daarbij steeds de nadruk op zowel de complexiteit als de eenvoud van deze kennis evenals op het feit dat het volledig samensmelt met het hele leven van elke Hindoe vanaf het moment van zijn conceptie tot zijn overgang naar een andere wereld. Het maakt daarbij niet zoveel uit of hij een oprechte gelovige is of niet, een geleerde of een analfabeet. Het gaat in het Hindoeïsme niet in de eerste plaats om geloof of dogma's, maar om juist gedrag en levenswijze. Dit verklaart ook de verdraagzaamheid jegens andere religies en een volkomen ontbreken van bekeringsdrang. Aanhangers van het Hindoeïsme vinden dat alle religies verschillende manieren zijn om hetzelfde goddelijke principe te vereren. Geen enkele religie kan daarom een monopolie op geestelijke wijsheid opeisen. Bekering tot een ander geloof is in het Hindoeïsme nooit beschouwd als iets dat speciale geestelijke voordelen zou kunnen opleveren.

Dit alles neemt niet weg dat het hedendaagse Hindoeïsme toch wel aanmerkelijk verschilt van de Indusvallei periode waarin de Vedische Beschaving tot grote bloei was gekomen. Er is namelijk een belangrijk verschil tussen religie en wetenschap. In een religie gelooft men in bovennatuurlijke zaken, die door het verstand alleen niet te bevatten zijn. Een wetenschap kenmerkt zich door het weten van datgene wat men onderzocht heeft. De studie van de Veda's is een wetenschap waarin het mogelijk is alles te weten te komen over elk onderdeel van de schepping, inclusief alles over onszelf. De Vedische Wetenschap is de wetenschap van de totaliteit van kennis. Slechts een paar handboeken zijn voldoende om de essentie daarvan weer te geven en nog een paar andere om ze voor onszelf en voor onze kinderen toe te lichten en te bewaren. We noemen dit de Vedische literatuur, die naast de vier hoofd-Veda's uit ongeveer veertig onderdelen bestaat. Dat is alles. Dit relatief kleine aantal is mogelijk omdat elk woord in de Vedische tekst vanuit wetenschappelijk standpunt een uiterst belangrijke functie vervult. Elk woord is essentieel in zijn eigen context maar eveneens in het grotere geheel van de tekst. Bovendien zijn alle facetten waaruit het woord bestaat heel functioneel, zoals de klankwaarde, betekenis, grammaticale vorm, opdeling in onderdelen, plaatsing in de zin, tijdswaarde en de eventuele handeling die het impliceert.

De wetenschappelijke waarde van de Veda's voor het welzijn van de mensheid kan gemakkelijk worden getoetst. Ten eerste hebben we een schat aan informatie van de Vedische zieners die in de geschriften is vastgelegd. Ten tweede kan elk onderdeel van de Veda worden getoetst aan de bevindingen in de moderne wetenschappen en ten derde kan zij worden geverifieerd door directe ervaring op het niveau van de menselijke waarneming.

De taal van de Veda's is het Sanskriet. Klank en vorm van de Vedische recitaties van vele eeuwen geleden zijn in essentie precies dezelfde als die ook nu nog door sommige Brahmaanse families in India ten gehore worden gebracht. Het

Fig. 4 — De uitgebreide Vedische literatuur bevat op vrijwel elk levensgebied, zoals gezondheid, onderwijs, huwelijk, architectuur, muziek en kunst, praktische toepassingen van de Vedische wijsheid. Voor de directe ervaring van de Veda, die de bron van alle kennis is, kunnen we gebruik maken van spirituele toepassingen, zoals yoga, meditatie en ademhalingsoefeningen.

Sanskriet wordt wel de taal der goden genoemd; ze is de taal van de kosmische computer, die tegen elk menselijk virus bestand is. Ze staat daarom boven de macht van de mens haar te veranderen of teniet te doen. In wezen zijn alle andere bestaande talen direct of indirect afgeleid van het Sanskriet. Het Sanskriet is intiem verbonden met de klanken of vibraties waaruit de hele schepping, inclusief onze eigen geest en lichaam, zijn opgebouwd.

Naar een nieuwe tijd

In haar oorsprong is de Veda de belichaming van goddelijke wijsheid die aan de mensheid is geopenbaard. Wat opvalt is het grote verschil met onze tegenwoordige tijd, die ten onder lijkt te gaan aan complexiteit, chaos en bestuurlijk onvermogen. Welk gebied van het leven we ook nemen – politiek, economisch, sociaal of religieus – het lijkt erop of de ontwikkelingen steeds sneller bergafwaarts gaan. Anderzijds stemt het tot voldoening dat in onze tijd miljoenen mensen zich voorbereiden op een nieuw tijdperk, waarin de wijsheid van het leven opnieuw een geïntegreerd onderdeel van de samenleving uitmaakt en waarin haar praktische toepassingen in alle onderdelen kan worden geleefd. Veel stromingen in de wereld hebben het pad van de directe ervaring van het onveranderlijke energieveld ontdekt waaruit de hele schepping voortkomt. De mensheid is zich aan het voorbereiden op een tijd waarin zij door een hogere bewustzijnsdimensie zal worden ondersteund en geleid.

De Indiase beschaving heeft in de duizenden jaren van haar bestaan alleen kunnen overleven omdat haar traditie zo verankerd is met de onverwoestbare wijsheid van de Veda's. Om een juist begrip en inzicht te krijgen in de Indiase cultuur en haar gedachtegoed, is kennis van de Veda's onontbeerlijk. Alle latere Vedische literatuur is gebaseerd op hun autoriteit. Omdat ze een uitdrukking zijn van het Levensprincipe, de goddelijke adem, vertegenwoordigen ze het hoogste gezag op het gebied van religie, wetenschap, filosofie en moraliteit. De beoefening van yoga en meditatie is op dit moment over de hele wereld populair. Yoga is het contact zoeken met het goddelijke door zich naar binnen te keren en deze benadering heeft niet alleen India maar de hele wereld beïnvloed.

Dat sluit aan bij de universele gedachte dat alle Vedische kwaliteiten of krachten in onszelf te vinden zijn. De Veda's

beschrijven dus in de eerste plaats onszelf, ons bewustzijn, de effecten van ons handelen en onze persoonlijke groei en hoe we dit alles in overeenstemming kunnen brengen met de universele intelligentie die in alles en iedereen aanwezig is.

Kush Visser (64) heeft rechten en planologie gestudeerd in Groningen (1968-1974) en is daarna een aantal jaren werkzaam geweest als jurist bij de rijksoverheid te Den Haag. In 1980 besloot hij zijn ambtelijke carrière op te geven, waarna hij in binnen- en buitenland als leraar, trainer en consultant voor diverse organisaties heeft gewerkt op het gebied van persoonlijke begeleiding en training. Vanaf 1986 was hij algemeen directeur van het Management Instituut RITAM te Wassenaar. In 1990 benoemde Maharishi Mahesh Yogi hem tot Vice-Chancellor van de Maharishi Vedic University in Nederland. Vanaf 1994 werkt hij in Nederland en in andere landen als vedisch astroloog, meditatieleraar en ayurve-

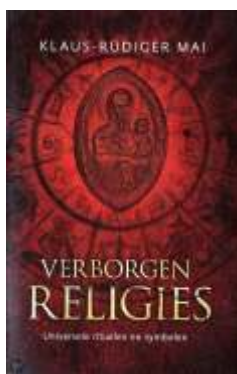
disch therapeut. Hij heeft aan verschillende universiteiten gedoceerd en is internationaal betrokken bij projecten op het gebied van gezondheid, welzijn en spiritualiteit. Hij is (Ass) Professor en Fellow van de Dutch University College for Social and Cultural Studies. Zijn spirituele naam is Narada Kush.

Narada Kush is auteur van een aantal boeken over verschillende aspecten van de Veda's. Een overzicht van zijn werk is te vinden op: www.naradakush.nl/publicaties

* * *
*

BOEKENINFO

Aat-Lambèrt de Kwant

Klaus-Rüdiger Mai
Verborgene religies
Universele rituelen en symbolen
Ankh-Hermes 2013

Onder de oppervlakte van hedendaagse gebruiken en religies gaan oude esoterische rituelen schuil. Ondanks de pogingen van het christendom om deze oude vormen de das om te doen, spelen zij al eeuwenlang een geheime rol in onze denkwereld. In onze nachtelijke tijd is de zoektocht naar deze 'eeuwige wijsheid' volop aan de gang. Op fascinerende wijze – het rijk geïllustreerde boek leest als een roman - weet Klaus-Rüdiger Mai de universele rode draad in de religies van de mensheid naar boven te halen. Ik had nog geen gelegenheid deze dikke pil – haast 500 pagina's – uit te lezen. In een volgend nummer van Reflectie publiceren wij een hoofdstuk uit dit belangwekkende boek, waarin Klaus-Rüdiger Mai ondermeer het volgende zegt: "De geloofsinhouden van oudere of concurrerende religies werden door de vertegenwoordigers van het nieuwe geloof voor een deel benut om dit geloof met meer succes te kunnen verbreiden; een ander deel ervan heeft zichzelf in stand weten te houden. In deze samenhang doen we er beter aan af te zien van het begrip 'bijgeloof'. Als we, in navolging van de filosoof Theodor Adorno, 'de hang naar het occulte' aanzien voor 'een symptoom van bewustzijnsregressie', is dat een miskening van de spanwijdte van het religieus ervaren. Dit heeft in de loop van millennia sterk uiteenlopende facetten verworven, zoals geloof, rationalisme, theorie, het occulte en het mysterieuze, en het heeft ze in de vorm van stadia steeds opnieuw doorlopen. Veel ervan heeft vreemde, geheime wegen gezocht en gevonden. Daarom willen we hier geen laden opentrekken, maar de ogen openen voor de geheime religies en het mysterie in de religies, als we willen zien wat erin verborgen is. De wereld gaat niet zo zeer mank aan kennis, als wel aan geloof."

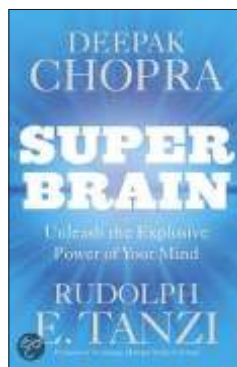
Hans Stolp
Wat gebeurt er als we doodgaan?
Wat gebeurt er als je doodgaat?
De reis stap voor stap beschreven.
Ankh-Hermes 2013

Als iemand sterft, ziet hij zijn lichaam wegglijden. Anders dan de achterblijvende denken, is dit een moment van diepe vreugde: de gestorvene ervaart nu dat de geest sterker is dan de materie en dat hij leeft, ook al is zijn lichaam hem ontvallen. Bij het sterven wordt hij bijgestaan door gestorven geliefden en engelen. Daarna volgt het levenspanorama, de reis door de astrale wereld en de intrede in de zeven sferen van de lichtwereld.

In dit boek wordt die reis van stap tot stap beschreven. In Koördanser van eind vorig jaar zegt Hans Stolp over zijn visie: "Hoewel de processen die zich na de dood voltrekken zich op een aardse manier

laten beschrijven, is dat traject niet volgens aardse maatstaven in te delen. We zeggen wel dat je drie fases doorloopt en dat je van planeetsfeer naar planeetsfeer reist, maar tijd bestaat niet, evenmin als ruimte. Toch heb je die termen nodig om het begrijpelijk te houden. In wezen is alles al hier. Alles zit in mij, in jou, het is niets meer dan bewustzijnsverruiming. We gebruiken de woorden als aanwijzstokje, maar we moeten het niet verabsoluteren. Het proces van sterven begint eerder dan het moment van sterven zelf. De ziel weet dat het er aankomt. Als we sterven hebben we geen eeuwige rust maar volgt juist een periode van geestelijke arbeid."

"Ik moet ook altijd lachen om de term 'rust zacht,' grapt Hans. "Die is volledig misplaatst, het is juist hard werken aan de overkant."

Deepak Chopra/Rudolph Tanzi
Superbrein - Nieuwe hersenwegen naar geluk en gezondheid
Servire 2013

De geest beheerst de hersenen, en niet andersom. Een mens kan zijn hersenen trainen en veranderen.

Twee pioniers op gezondheidsgebied delen hun afwijkende visie op de werking van hersenen, gebaseerd op zowel wetenschap als spiritualiteit. Zij beweren dat de geest de hersenen beheerst, en niet andersom. Een mens kan nieuwe neurale wegen ontwikkelen door mindfulness en meditatie te beoefenen. Het is niet voor niets dat de

hersen van mediterende monniken er anders uitzien dan die van de meeste mensen. Er zijn manieren om van je hersenen een superbrein te maken. Stretch je hersenen, geef ze inspiratie, observeer je gevoelens en gedachten actief. Ieder mens heeft zijn unieke vorm van hersenen en deze kan verjongd en veranderen door de hersenen te geven wat ze nodig hebben. Om van de hersenen een superbrein maken zijn een aantal zaken van belang: voeding, oefeningen, stress management, intelligentie stimuleren, goede nachtrust. Het belangrijkste is echter het innerlijke werk.

Conclusie: de hersenen zijn ons krachtigste instrument om gezondheid en geluk te bereiken.

Beide auteurs hebben hun kennis gebundeld om tot nieuwe en verrassende inzichten te komen in het 'universum van anderhalve kilo' en de manieren waarop we zijn potentieel beter kunnen benutten. Onze hersenen kunnen immers oneindig veel meer dan de alledaagse taken waarvoor wij ze over het algemeen gebruiken. Aandacht wordt besteed aan ondermeer: De ideale leefstijl vinden die leidt tot supergezonde hersenen; ervoor zorgen dat jij je brein gebruikt en niet andersom; de risico's van het ouder worden verminderen; geluk en welzijn te bevorderen via de geest-lichaamverbinding; toegang krijgen tot het verlichte brein, de poort naar vrijheid en gelukzaligheid; veel voorkomende uitdagingen te overwinnen, zoals geheugenverlies, depressie, angst en overgewicht.

Wel heb ik wat moeite met typisch Amerikaanse begrippen als 'supergezonde hersenen', en vraag ik me ook af of die 'gelukzaligheid' een continu gegeven is. Toch is het aan te bevelen dit boek en trouwens ook andere boeken van Chopra te lezen.

>>>

Drunvalo Melchizedek
De Maya Ouroboros
De kosmische cycli zijn voltooid – De ware positieve Maya-voorspellingen ont-huld, Hajefa 2013

Dit boek is een vervolg op het meest recente boek van Drunvalo Melchizedek: De Kundalini van de aarde. Het gaat over de leidraad die onze inheemse voorouders met ons willen delen. De Maya geloven dat ze een verantwoordelijkheid hebben ten opzichte van de wereld, om de leidraad te verstreken die de mensheid nodig heeft om te kunnen veranderen naar een nieuwe manier om de Ene

Werkelijkheid te ervaren, vanuit het hart. Ze willen ons volgens Melchizedek helpen de oude wereld te verlaten en een nieuwe te betreden, omdat ze geloven dat op dit moment in de geschiedenis absoluut noodzakelijk is. "We bevinden ons," zo zegt hij, "in een periode van snelle veranderingen en de meesten van jullie kunnen dat voelen."

Er zijn veel interpretaties en voorspellingen geweest over het jaar 2012, dat bekend staat als de Eindtijd van de Maya – aangeprezen in boeken tot televisiereclames – en wat zal er nog volgen?

Maar wat hebben de Maya zelf te zeggen over deze voorspelling-en? Drunvalo legt uit dat de ouden nu hier zijn en dat ze bereid zijn om ons deelgenoot te maken van een oude speciale manier om je dagelijks leven te interpreteren. Dat overstijgt wat ons verteld is door de maatschappij, de religie, de regering en onze families.

Melchizedek wijst erop dat een plant weet wat hij moet doen omdat hij naar zijn verleden kijkt. Hij weet dat het verleden 3 is en de tegenwoordige tijd 5 en hij weet dat als hij het verleden bij elkaar optelt, de uitkomst voor de toekomst 8 moet zijn. "De mensheid bevindt zich op dit moment in een vergelijkbare situatie. De moderne wereld is als de 5 in het heden, maar hij weet niet wat de toekomst zal zijn omdat hij volledig is afgesloten van zijn verleden. Maar als en zodra hij weer een verbinding aangaat met de oude wereld en hij die twee bij elkaar optelt, zal hij precies weten waar hij naar toe moet gaan. We kunnen onmogelijk weten waarheen ons bewustzijn zich zal uitbreiden zonder verbinding met de oude wereld. Het is noodzakelijk. Het is niet een keuzemogelijkheid. We moeten. De oude wereld is helemaal voorbereid op ons. Ze staat klaar. Zij weten dat ze ons nodig heeft. We weten alleen nog niet, maar ik geloof dat jullie dat op gaan lossen."

Christa Anbeek/ Ada de Jong
De berg van de ziel
Persoonlijk essay over kwetsbaar leven
Ten Have 2013

Ik was al getroffen door het in 2011 verschenen boek van Christa Anbeek Overlevingskunst. Leven met de dood van een dierbare. Op ontroerende wijze beschrijft de filosofe hoe ze op jonge leeftijd in korte tijd haar ouders en broer verloor. Met haar vele vragen over de dood komt zij uit bij het boeddhisme. Als jaren later haar partner plotseling overlijdt, wordt haar leven opnieuw door elkaar geschud. Denken over de dood staat opnieuw op haar agenda, want de oude antwoorden voldoen niet meer. Het thema van

Overlevingskunst is een zoektocht naar antwoorden op het waarom van de dood. Of: hoe overleef je en hoe kun je goed overleven na de dood van een geliefde. Ook op de eeuwige vraag: wat is er na de dood? Een ontroerend boek.

En nu het indrukkenende en eveneens ontroerende boek De berg van de ziel, dat ik iedereen warm kan aanbevelen! Voor wie eenmaal aan het boek begint is het moeilijk het boek opzij te leggen en gaat wellicht tot ver na middernacht door met lezen. Mede auteur Ada de Jong kende niemand die zo'n groot verlies had meegemaakt als zijzelf tot ze Christa Anbeek ontmoette. De ervaringen van beiden, vormen de basis van De berg van de ziel.

Ook Ada heeft er weet van hoe kwetsbaar leven eigenlijk is. In de zomervakantie van 2008 verongelukten haar man en drie kinderen tijdens de afdaling van de Italiaanse berg Mt Dolent. Er volgden dagen, weken, maanden en jaren met voortdurend de vraag: hoe verder, nu alles volkomen anders is?

De berg van de ziel is een boek waarin ze belangrijke levensvragen afdasten, zoals: Wie ben je als er geen ander meer is? Hoe stijgt je boven je verdriet uit? Hoe vind je een weg als alles afgebroken is? Hoe ontdek je jezelf opnieuw? Hoe stijgen we boven onszelf en ons verdriet uit? Welke verantwoordelijkheden dienen zich aan als je ervan doordrongen bent hoe kwetsbaar leven is?

Dit is denken zonder dieptevrees. Hun treffende boek is een onbevanging, fijnzinnig verslag van een zoektocht naar inzicht en uitzicht. De auteurs ontlenen deze 'oervragen' aan de theologie, maar beantwoorden ze op hoogst persoonlijke wijze.

Een terzijde: Heel mooi vind ik hertaling van psalm 23 van Christa Anbeek. Samen met een groepje theologen werkten ze aan een hedendaags psalmenoproer. Bedoeling was dat zij een aantal psalmen zouden herschrijven en vertalen met het oog op hedendaagse actuele thema's. Zelf herschreef ze dus psalm 23 waarbij ze zich liet inspireren door andere vertalingen en door het burgerinitiatief Uit Vrije Wil waarin wordt bepleit dat wijzelf mogen beschikken wanneer wij overlijden, niet alleen als wij ziek zijn, maar ook als wij vinden dat ons leven voltooid is. Als dat in wetgeving wordt verankerd, dan zouden anderen ons straffeloos kunnen helpen.

*"Ik zelf ben mijn herder,
Mij ontbreekt niets.
Ik verblijf in grazige weiden
Totdat ik er genoeg van heb.
Ik voer mijzelf naar verkwikkende en rustige wateren.
Ik kan niet verdwalen,
Er is geen ziel, noch een geest die ronddolen kan.
Slechts mijn adem is wat mij levend maakt,
zo doe ik mijn naam eer aan.
Voor de dood ben ik niet bang,
Want mijn arts staat naast mij.
Zijn pillen en naalden zijn mij tot troost.
Mijn laatste maaltijd kies ik zelf,
Ik onttrek mij aan naasten die mij niet begrijpen.
Mijn hoofd voelt prettig wazig,
De beker van mijn leven loopt leeg.
Mijn geluk en genade, al de dagen dat ik er was en nog zal zijn,
Is dat ik mezelf teniet doe."*

Paul Loomans. Zenmonnik
Ik heb de tijd
Een handleiding in tijdsurfen
Ankh-Hermes 2013

Wie heeft er nog tijd? De laatste niet ingevulde momenten worden immers opgeslokt door smartphone, social media en doorwerken in de avonden.

Maar stress komt ook vooral van binnenuit. Zenmonnik Paul Lomans wil helpen de rust in ons leven terug te vinden. De methode Tijdsurfen bestaat uit zeven 'natuurlijke aanwijzingen'. Je leert hoe je op je gevoel kunt vertrouwen bij de keuze van wat je gaat doen. Je doet daardoor de dingen niet alleen geïnspireerd, maar ook heel effectief. Je gaat een ongedwongen vorm van aandacht ervaren bij alles wat je doet. Maar bovenal ontstaat er een innerlijke rust die je telkens opnieuw laat voelen: ik heb de tijd.

Het is een eerlijk boek zoals ook blijkt uit een hoofdstuk dat Loomans wijdde aan zijn eigen ervaringen als het om tijdsdruk gaat. Hij nam een rigoureuze beslissing en ontdekte daardoor gaandeweg de pijlers voor de methode die in zijn boek wordt besproken. Het hoofdstuk geeft een aardig beeld van de overgang van controle, de manier van organiseren die hij eerst gebruikte, naar vertrouwen, de basis van een vloeibare omgang met de tijd. Hij gaf het de naam tijdsurfen, intuïtief navigeren over de golven van de tijd. De ontdekking was ook voor hemzelf een pad vol verrassingen en aan het eind had hij het gevoel alsof hij iets ontdekt had wat er al was, maar nog niet door een heldere analyse toegankelijk was gemaakt. "De valkuilen waarin ik viel, mogen tot lering strekken. Ik hoop dat ze jou tijd en ergernis besparen bij de omslag," zegt hij in zijn voorwoord.

Paul Loomans is oprichter en coach van de StressOntknoping. Hij begeleidt mensen individueel en in groepen om rust te hervinden. Daarbij hanteert hij een zelf ontwikkelde methode op basis van zen-inzichten. Eerder was hij acteur en regisseur van mime- en bewegings-theater. Hij is zenmonnik sinds 1984 en medeverantwoordelijke voor het European Zen Center in Amsterdam.

Willem Glaudemans
Het boek van vergeving
Een gids van wond naar wonder
Ankh-Hermes 2013

Dit boek wil een gids zijn voor iedereen die met vergevingskwesaties te maken heeft. Velen zien vergeven als een lang en moeizaam proces dat veel tijd en energie kost. Maar volgens Willem Glaudemans schaad je alleen jezelf als je niet vergeeft. In dit boek reikt hij middelen aan om snel en effectief te vergeven. Ook bij kwesties die misschien al heel lang spelen of lang geleden gebeurd zijn. Alle bouwstenen voor vergeving worden aangereikt. Elke stap kan je direct de erva-

ring van bevrijding brengen. Daarnaast biedt dit boek twee methoden voor vergeving en zelfvergeving. Het sleutelwoord hier is overgave. Vergeven is een geschenk aan onszelf. Geen gebaar van onzelfzuchtige naastenliefde, maar een grote innerlijke schoonmaak die ervoor zorgt dat je weer lucht krijgt. En de ander? Die heb je daar helemaal niet bij nodig. Willem Glaudemans leert in zijn praktische Boek van vergeving ons snel én effectief vergeven

Haten, wraakgevoelens koesteren of je slachtofferschap omarmen, we doen het bijna allemaal. Meestal niet eens bewust omdat we niet zouden willen vergeven, maar omdat we niet weten hoe. We menen bijvoorbeeld dat er zonder excuses of schuldbekentenis van 'de dader'

geen vergeving mogelijk is. Een misvatting, aldus Willem Glaudemans. Zolang je bezig blijft met die ander, kom je niet toe aan je eigen gevoelens. En blijf je dus hangen in het negatieve. Ervaringsdeskundige Hank Heijn-Engel, verantwoordelijk voor het openhartige voorwoord in Boek van vergeving, beaamt dat van harte.

In bondige hoofdstukken reikt het Boek van vergeving de bouwstenen aan voor vergeving. Van de ander of van jezelf, dat is om het even. Het is vooral een doeboek, met veel voorbeelden en oefeningen zodat je meteen aan de slag kunt. Leren loslaten en overgave staan daarbij centraal.

Glaudemans eerste boek over vergeving verscheen in 2002. Het was een studie en werkboek. Het huidige boek heeft een kwart van de vorige omvang. "In die tien jaar is er veel gebeurd," zegt Glaudemans, "Ons bewustzijn is versneld, en een boek van meer dan tien jaar oud is dan traag. Vergeving is in mij nog dieper geïntegreerd, mede dankzij de vele honderden mensen die ik heb mogen begeleiden. Bovendien is er een nieuwe methode van vergeving ontstaan die snel en effectief werkt, en gemaakt lijkt voor deze tijd."

Veel van de inzichten uit dit boek zijn geïnspireerd door Een cursus in wonderen. In de jaren zeventig kreeg de professor in de psychologie H. Schucman vanuit de 'andere werkelijkheid' een tekst gedictieerd door een entiteit die zich Jezus Christus noemde; deze tekst moest 'A Course in Miracles' heten. Het bleek een zeer omvangrijke tekst te zijn. De inhoud zou religieus-therapeutisch genoemd kunnen worden.

* * *

Gele Bloem

*'n Gele bloem verraste mij vanochtend,
 een gele bloem zo maar op mijn balkon
 en op een grauwe, grijze zomerdag
 breng jij naar mij 'n gulle zomerlach.*

'n Gele bloem vertelt mij van het scheppend leven

*en laat mij zien hoe ik mijzelf ontkracht.
 Uit zo maar niets ben jij voor mij verschenen,
 maar iets in mij heeft lang op jou gewacht.*

*Verwonderd keek ik naar jouw zachte blaadjes,
 de buiging in jouw steel, want ooit geknakt,
 jouw kelk, de stamper en jouw draden.
 ik werd geheel en al door jou gepakt.*

*Geraakt ontdekte ik hoe je heerlijk geurde,
 verborg mijn hoofd in jouw gezicht.
 Gedaan was het in mij met al wat treurde :
 je hebt in mij jouw werk verricht.*

Evalidja van Woerekom